Jää kestma, Kalevite kange rahvas,
ja seisa kaljuna, me kodumaa!

KODUMAA

Nr. 5 (271)
VII aastakäik
KOLMAPÄEVAL,
29. JAANUARIL
1964
Hind 5 kop.

Täna lehes:

Vestlus Rootsi rahupooldajatega 2. lk.
K. Raudnask
Noor keemik Koit Lääts 3.lk.
Kunstnik B. Tombergi muljeid Egiptuse-reisilt 4. lk.
Günther Reindorff 5. lk.
Rein Tare
Vabatahtlikult häbipostis 5. lk.
Sandberger, Angelus, Öpik ja teised 6. lk.
Juhan Aavik 80-aastane 7. lk.
Keres ja Nei Hollandis esikohal 8. lk.

Eesti noor teadlane Koit Lääts on keemiakandidaat. Tema juhtimisel on välja töötatud skeem A- ja E-vitamiinide ning lõhnainete kompleksseks sünteesimiseks. Pikemalt lugege sellest lk. 3.

A. Alla foto

Taani valmistub vastu võtma N. S. Hruštšovi

Taanis tehakse põhjalikke ettevalmistusi NSV Liidu Ministrite Nõukogu esimehe N. S. Hruštšovi visiidiks.

Taani majandusringkondade esindajad pöörduvad välisministeeriumi poolt moodustatud ettevalmistuskomitee poole taotlustega võtta N. S. Hruštšovi visiidi programmi külaskäik ühte või teise tööstusettevõttesse või farmi.

Ajalehtedes arutatakse elavalt üksikasju seoses N. S. Hruštšovi ringsõiduga Taanis, sest taanlased tahavad loomulikult näidata külalisele Nõukogude Liidust kõike parimat.

Vabariigi rahvakunstnik, NSV Liidu Kunstide Akadeemia korrespondeeriv liige professor Günther Reindorff sai pühapäeval, 26. jaanuaril 75-aastaseks. Auväärsesse ikka jõudnud kunstimeistrist räägime lähemalt lk. 5.

NSV Liit ja Kuuba Vabariik on sõbrad igavesti

Sotsialistliku Revolutsiooni Ühtsuspartei rahvusliku juhatuse esimene sekretär, Kuuba Vabariigi revolutsioonilise valitsuse peaminister Fidel Castro Ruz esines 24. jaanuaril Kuuba raadios ja televisioonis kõnega, milles ta tegi kokkuvõtteid oma külaskäigu tulemustest Nõukogude Liitu. Kuuba peaminister rõhutas, et vabaduse saare majanduse arenemise suhtes on väga suur tähtsus pikaajalisel kokkuleppel suhkru saatmise kohta Kuubast NSV Liitu. Fidel Castro hindas üldse kõrgelt seda abi, mida NSV Liit osutab Kuuba revolutsioonile. Kuuba rahvusvaheline olukord on hea, kinnitas Fidel Castro, ning nõukogude ja kuuba rahva sõprus pole veel kunagi olnud nii tugev ja kindel, kui see on praegu.

Kuuba peaministri Fidel Castro viibimise kohta NSV Liidus avaldati Nõukogude-Kuuba ühine kommünikee. Nagu selles märgitakse, teatas Fidel Castro, et Kuubas sotsialismi võidu eest peetava võitluse praegusel etapil on Kuuba valitsuse ja Sotsialistliku Revolutsiooni Ühtsuspartei tähelepanu keskpunktis majanduslik ülesehitustöö, oma maa majanduse arendamise ning töötajate elujärje ja kultuuritaseme tõstmise ülesanded. Ikka suuremat osa etendavad sotsialistliku planeerimise meetodid. Jutuajamiste käigus konstateeris Kuuba pool eriti, et Kuuba sotsialistliku majanduse arendamise ja tema kaitsevõime tugevdamise seisukohalt on suur tähtsus vennalikul abil, mida Kuubale osutavad NSV Liit ja teised sotsialistlikud maad.

Uus näide sellest omakasupüüdmatust abist on äsjasõlmitud kokkulepe suhkru saatmise kohta NSV Liitu Kuuba Vabariigist aastatel 1965—1970. Nimetatud ajavahemikul ostab NSV Liit Kuubalt kokku 24,1 miljonit tonni suhkrut. Et hindade konjunktuurilised kõikumised maailmaturul ei saaks avaldada mõju Kuuba Vabariigi majandusele, leppisid pooled kokku kehtestada nimetatud ajavahemikuks Kuubast NSV Liitu saadetava toorsuhkru stabiilseks hinnaks 6 Ameerika senti inglise nael. See kokkulepe, märgitakse kommünikees, annab Kuuba majandusele kindla garantii konjunktuurikõikumiste ebasoodsate tagajärgede ning USA monopolide majanduslike diversioonide vastu, avardab võimalusi Kuuba rahvamajanduse arendamise planeerimiseks pikema aja peale ning Kuuba rahva heaolu pidevaks tõstmiseks.

«Me vahetame kaupu põhiliselt sotsialismileeriga,» ütles Fidel Castro oma intervjuus Moskva televisioonis, «kuid samuti nende kapitalistlike maadega, kes meilt ostavad. Teiste sõnadega — me oleme organiseerinud oma majanduse vastavalt olukorrale ja reaalselt me ei sõltu Ühendriikide majandusest. Ja me oleme sellega rahul.»

Rahvusvahelise olukorra üle arvamusi vahetades kinnitasid NSV Liit ja Kuuba, et nad on kindlad oma otsuses teha kõik selleks, et kaasa aidata rahu edasiseks tugevdamiseks. Fidel Castro rõhutas uuesti, et Kuuba Vabariigi poliitika eesmärgiks on olnud ja jääb püsiva rahu garanteerimine Kariibi mere piirkonnas. Revolutsioonile Kuuba ei ohusta kedagi, ta järgib rangelt Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni põhikirja printsiipe. Ent samal ajal deklareerib Kuuba kindlalt, et Kuuba rahva valitud sotsialismitee on Kuuba rahva enda asi ja Kuuba valitsus ei luba kellelgi vahele segada Kuuba siseasjadesse. Nõukogude valitsus kinnitas omakorda uuesti, et ta osutab vennaliku Kuuba Vabariigi vabaduse ja sõltumatuse kaitseks abi kõigi oma käsutuses olevate vahenditega.

Kommünikee lõpuosas käsitletakse maailma kommunistliku ja töölisliikumise ning Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei ja Kuuba Sotsialistliku Revolutsiooni Ühtsuspartei koostöö küsimusi.

Unenäod ja tegelikkus

«Ameerika luure sepitses hiljuti võltsteate, et meie majandus olevat viimasel kahel aastal aeglasemalt arenema hakanud, et meil lastavat vähem toodangut välja. Kommunismi vaenlased näevad alati unes meie majanduse kokkuvarisemist. Sääraste võltsingute autoritele võime öelda: ennem vajute maa alla, kui näete meie majanduslikku kokkuvarisemist.»

N. S. Hruštšovi kõnest kohtumisel Kalinini linna töötajatega 17. jaan. 1964.

Valel on lühikesed jalad. See on täielikult paljastatud NSV Liidu Statistika Keskvalitsuse teadaandega rahvamajanduse arendamise 1963. aasta riikliku plaani täitmise tulemuste kohta. Objektiivselt mõtlevad inimesed Ameerika Ühendriikides ütlesid selle võltsingu kohta oma sõna juba enne Statistika Keskvalitsuse teadaande avaldamist. New Yorgi ülikooli professor N. Spulber kommenteeris luure keskvalitsuse avaldust järgmiselt: «Ma lihtsalt ei saa seda uskuda. See on võimatu.» Indiana ülikooli professor R. Campbell aga ütles õigusega, et luure keskvalitsuse andmed ja varem teadaolevad andmed NSV Liidu majanduse tõusu kohta erinevad «fantastiliselt». See on tõepoolest nii.

Viimase kümne aasta jooksul kasvas tööstustoodangu väljalase iga elaniku kohta NSV Liidus 128 protsenti (2,3-kordselt), USA-s aga 15 protsenti. Meie maa tööstustoodang tervikuna moodustas möödunud aastal ligi 65 protsenti USA toodangust (1953. aastal 33 protsenti ja 1957. aastal 47 protsenti).

Mis puutub konkreetselt viie viimase aasta kasvutempodesse, siis tööstuse kogutoodang suurenes sel ajavahemikul seitsme aasta plaanis ettenähtud 51 protsendi asemel 58 protsenti. Möödunud aastal oli tööstustoodangu juurdekasv 8,5 protsenti. Seejuures keskmisest kiiremas tempos arenesid keemiatööstus, masinaehitus ja metallitööstus, kütuse- ja energiatööstus, must ja värviline metallurgia ning kultuurikaupu ja tarbeesemeid tootev tööstus.

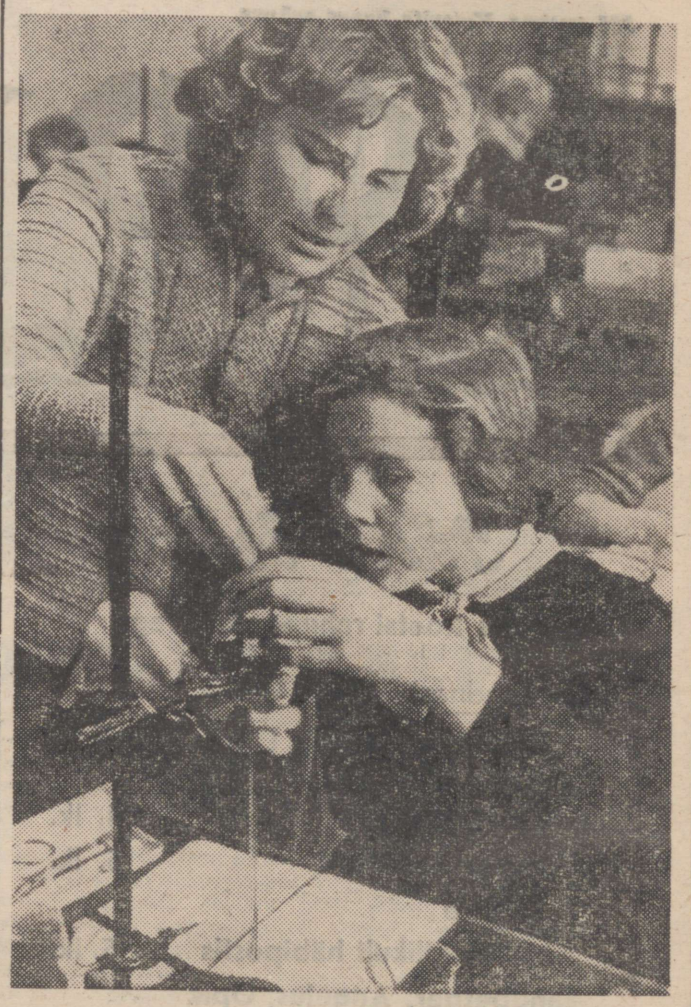
Ameerika luureagente rõõmustas muidugi see, et möödunud aastal olid meil enamikus põllumajanduspiirkondades ilmastikuolud äärmiselt ebasoodsad, mille tagajärjel vähenes teravilja ja mõnede muude põllumajandussaaduste toodang. Kuid meie põllumajandustöötajad näitasid rasketes tingimustes üles suurt organisatsioonikindlust, et saada jagu karmi talve ja põua tõsistest tagajärgedest ning varustada meie maad põllumajandussaadustega. Puuvillakasvatajad kogusid rekordilise saagi. Kartulit ja köögivilja osteti kokku rohkem kui 1962. aastal. Lihatoodang kasvas 7 protsenti. Kolhooside rahalised sissetulekud suurenesid esialgsete arvestuste kohaselt 6 protsenti.

NSV Liidu ühiskondlik koguprodukt, s. o. kõigi materiaalse tootmise harude summaarne produktsioon kasvas 1962. aastaga võrreldes 5 protsenti, viie aasta jooksul tervikuna aga 39 protsenti. Sel alusel suurenesid ka tööliste ja teenistujate reaaltulu ning kolhoosnikute sissetulekud. Kõigi töötajate reaaltulud kasvasid seitseaastaku viie aasta jooksul ühe töötaja kohta arvestatult 20 protsenti.

NSV Liidus õpib praegu üle 64 miljoni inimese ehk kolmandik kogu rahvastikust. Kehtestatud on kaheksaklassiline koolikohustus. Möödunud aastal maksti ühiskondlike fondide arvel palka 6 miljonile haridus- ja kultuuritöötajale.

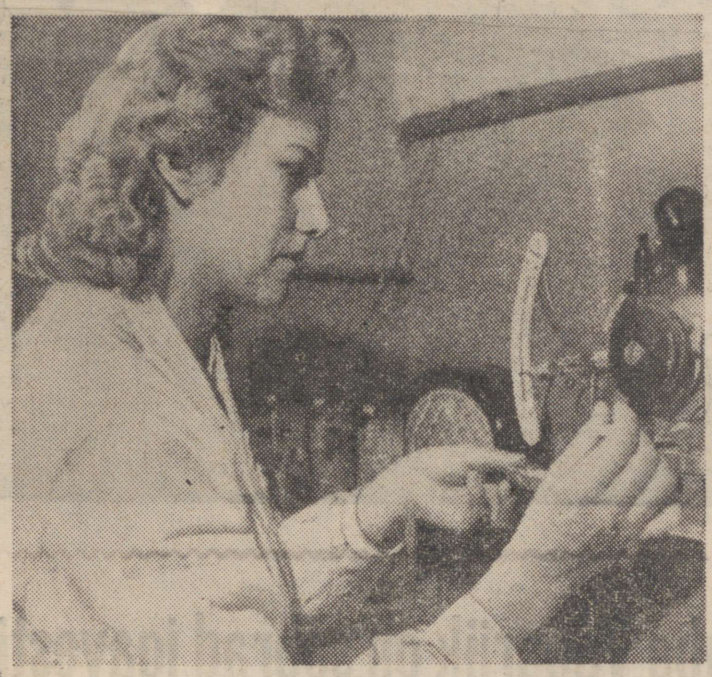
Suures ulatuses arendati elamuehitust. Möödunud aastal anti linnades ja töölisalevites ekspluatatsiooni ligi 2 miljonit korterit. Peale selle ehitasid kolhoosnikud ja maaharitlased riigilt saadud laenuga ligi 400 000 elumaja. Uue või parema korteri said kokku 11 miljonit inimest.

Need on vaid üksikud näited, mis iseloomustavad Nõukogude majanduse arengut ning rahva elujärje ja kultuuritaseme tõusu.

Tallinna 7. Keskkoolis on üks agaramini tegutsevaid ringe keemiaring, mida juhatab õpetaja Aili Saukas.
Pildil: õpetaja Aili Saukas juhendab VIIa klassi õpilase Tiina Tuha laboratoorset tööd keemiaringis.

A. Rammo foto

Eesti kolhoosid ja sovhoosid teevad ettevalmistusi kevadisteks põllutöödeks. Remonditakse traktoreid ja haakeriistu ning sorteeritakse seemet. Suurt abi annab majanditele Rakvere seemnekontrolliilaboratoorium, mille töötajad on kontrollinud juba üle 60 000 tsentneri seemet.

Pildil: laborant I. Linnamäe kontrollib seemne niiskust.

ETA foto

Eesti sõprusdelegatsioon Ungaris

Nõukogude—Ungari Sõprusühingu Eesti osakonna delegatsioon, kes viibis Ungaris seoses Ungari—Eesti sõpruspäevadega, tegi ringsõidu Szolnoki piirkonnas. Osa delegatsiooni liikmeid eesotsas Eesti NSV Ministrite Nõukogu esimehe asetäitja A Greeniga käis Jaszbereny'is, kus külastati linna ettevõtteid ja võeti osa näituse «Nõukogude Eesti maa, rahvas ja kultuur» avamisest. Teine osa delegatsioonist sõitis Mezötüri linna. 22. jaanuaril võttis sõprusdelegatsiooni vastu Ungari Sotsialistliku Töölispartei Keskkomitee Poliitilise Büroo liige, Ungari RV Ministrite Nõukogu aseesimees Gyula Kallai. Soojast ja sõbralikust jutuajamisest võtsid osa Ungari välisminister Janos Peter ja Ungari—Nõukogude Sõprusühingu peasekretär Istvan Kristof.

Sõprusdelegatsioon jõudis Ungarist tagasi Tallinna esmaspäeval, 27. jaanuaril. Delegatsiooni liikmed kinnitasid nagu ühest suust, et vastuvõtt oli soe ja südamlik.

JUTTU ROOTSI RAHUSÕPRADEGA

Rahu — see võlusõna on aluseks rahvaste läbikäimisele ja koostööle, vastastikusele mõistmisele ja heanaaberlikele suhetele. Sõpruse ja koostöö teerajajateks naabermaade vahel on rahupooldajad. Möödunud nädalal viibis oma ringsõidul mööda Nõukogude Liitu Tallinnas Rootsi rahuliikumise delegatsioon, kuhu kuulusid kirjanik Tore Zetterholm, ajakirjanik Carl Sandblad ja lauljatar Joseah Rosen-Pollard.

Kadriorus, Välismaaga Sõpruse ja Kultuurisidemete Arendamise Eesti Ühingus kohtusid Rootsi rahusõbrad Eesti Rahukaitsekomitee ja ühingu «NSV Liit-Rootsi» Eesti osakonna juhtkonnaga.

Eesti Rahukaitsekomitee esimees Endel Puusepp meenutas oma tervituses, et Rootsimaa pole sõjas olnud üle poolteise sajandi. Ta avaldas lootust, et rahupooldajate ühise võitluse tulemusel jõutakse niikaugele, et tulevikus maailm ei tarvitseks enam läbi elada sõjakoledusi.

Huvitav vestlus arenes draamakirjanik Tore Zetterholmi ja kirjanike Johannes Semperi ning Egon Ranneti vahel. Rootsi dramaturg, kes töötab Stokholmi televisioonis, avaldas kahetsust, et Rootsis väga vähe tuntakse Nõukogude draamakirjandust. Mõistagi ei saa kõike tõlkida rootsi keelde, kuid suur abi oleks ka sellest, kui saaks tutvumiseks nõukogude dramaturgia tõlkeid saksa või inglise keeles, mida Rootsis kõige enam osatakse. Kirjanikud lubasid tõlketeoste muretsemisel kaasa aidata.

Rootslased olid huvitatud, kuidas meie näitekirjaniku teos satub teatrisse — kas agendi vahendusel, nagu see sünnib Rootsis ja teistes kodanlikes maades? Neid üllatas Egon Ranneti seletus, et meil puudub vajadus sääraste agentide järele; hea näidend otse kistakse teatrite poolt dramaturgi käte vahelt.

Rootsi rahupooldajatele olid uudiseks ka andmed kirjanduse, ajakirjanduse ja televisiooni leviku kohta Nõukogude Eestis. Näiteks kas või seegi fakt, et Rootsis on kirjanik Artur Lundquisti teoste maksimaalseks tiraažiks 25 000 eksemplari, eesti keeles ilmus tema «Vulkaaniline kontinent» aga 30 000 eksemplaris.

Uudiseks ei olnud rootslastele mitte ainult meil ilmuvate raamatute tohutu hulk ja suured tiraažid, vaid ka madal hind.

Mis siis veel üllatas?

...Et Eestis on suhteliselt elanike arvuga kõige suurem ajakirjanduse tiraaž maailmas.

...Et iga kümnes Eestimaa elanik on televiisori omanik.

...Et eesti ilukirjanduse teoseid on ilmunud teistes NSV Liidu vabariikides 282 väljaannet 10 100 000 eksemplaris.

...Et Hans Leberechtil on ilmunud 32 raamatut 1,9 milj. eksemplaris 15 keeles, August Jakobsonil 31 raamatut 1,1 milj. eksemplaris 8 keeles ja Juhan Smuulil 21 raamatut ligi 1,1 milj. eksemplaris 8 keeles.

Kui külalised kuulsid, et Juhan Smuuli «Jäine raamat» on ilmunud Sofias, Budapestis, Varssavis, Prahas, Berliinis ja Londonis, palusid nad lühidalt jutustada raamatu sisu.

Vesteldi moodsast kunstist, vaadeldi Viiralti graafikat. Vl. Alumäe tutvustas Rootsi rahupooldajaid meie muusikaeluga, laulupidudega ja muusikaõpetusega.

Külalised ütlesid, et rootslased, nagu kõik teisedki maailma rahvad, ei taha sõda. Ent rahuvõitlejate olukord on seal siiski keeruline, sest ükski teine erakond peale kommunistide ei ole avaldanud selget ja kindlat seisukohta aatomirelva paigutamise vastu Rootsi pinnale.

● Lõpuks tähendas TORE ZETTERHOLM, et mitmed Nõukogude Liidus nähtud faktid on ümber lükanud valepropaganda tagajärjel tekkinud ettekujutused. Kõige veenvamaks tõendiks kõrgest kultuurist on raamatute levik Eestis. Ja pärast Leningradis nähtud filmi kangelaslinna blokaadist ei usu ta enam Läänes levitatavat väljamõeldist, nagu tahaksid nõukogude inimesed sõda. «Teed, mille kaudu loodame saavutada jäävat rahu, on ehk erinevad, nende üle võib vaielda,» ütles Tore Zetterholm, «kuid meie eesmärk on ühine.»

● CARL SANDBLAD lisas omalt poolt, et rootslasi peetakse külmadeks ratsionalistideks, ärimeesteks ja «arvestajateks». «Kuid ühes asjas,» rõhutas ta, «ja nimelt naabrite suhtes, kellega liiatigi veel omatakse tükk ühist ajalugu, ei sõltu rootslase tunded mitte kainest arvestusest, vaid soojast südamest.»

ROOTSI KÜLALISED KOHVILAUAS VESTLEMAS (vasakult): kirjanik Tore Zetterholm, lauljatar Joseah Rosen-Pollard, tõlk Leida Loone, ajakirjanik Carl Sandblad.

A. Alla foto

Poliitika★KONTAKTID★Kroonika

21. JAANUARIL

● Gaana president Kwame Nkrumah võttis oma residentsis vastu maailma esimese naiskosmonaudi Valentina Nikolajeva-Tereškova. Kosmonaut tänas presidenti küllakutse eest ja andis üle kaasatoodud kingitused, sealhulgas Nõukogude kosmoselaevade mudelid ja kuue Nõukogude kosmonaudi foto. President autasustas Valentina Nikolajeva-Tereškovat Volta ordeniga.

22. JAANUARIL

● Mali vabariigi pealinnas Bamakos avati pidulikult esimene Nõukogude Liidu kaubandus- ja tööstusnäitus. Näituse avas NSV Liidu välisministri asetäitja J. Malik. Ta luges ette N. S. Hruštšovi tervituse näituse külastajaile. Mali president Modibo Keita avaldas mali rahva, Sudaani Liidu ja valitsuse nimel NSV Liidu valitsusele tänu näituse organiseerimise eest. President tutvus näitusega.

● Vägivallata tuumarelvavastase tegevuse pooldajate rahvusliku komitee kutsel saabus New Yorki Nõukogude rahukaitsekomitee delegatsioon eesotsas professor V. Kovanoviga. Komitee esimees A. Must avaldas lootust, et Nõukogude esindajate külaskäik annab võimaluse vahetada arvamusi desarmeerimise ja rahu säilitamise akuutsete probleemide üle.

24. JAANUARIL

● Mehhiko Ühendriikide Kongressi kutsel sõitis Moskvast Mehhikosse vastuvisiidile NSV Liidu Ülemnõukogu delegatsioon.

● N. S. Hruštšov õnnitles südamlikult dr. Hewlett Johnsonit tema 90. sünnipäeva puhul. Nõukogude valitsuse juht märkis, et kõrgesse ikka jõudnud rahuvõitleja pingutused rahu ja rahvusvahelise julgeoleku tugevdamiseks on võitnud kõigi tõeliste rahusõprade südamed. Nõukogude rahvas hindab koos maailma progressiivse üldsusega Hewlett Johnsonit kõrgelt kui väsimatut võitlejat humanismiideede võiduletuleku eest, kõigi maade sõpruse ja vendluse eest.

25. JAANUARIL

● N. S. Hruštšov saatis India peaministrile Dzavaharlal Nehrule tervitustelegrammi India Vabariigi 14. aastapäeva puhul. L. I. Brežnev saatis tervitustelegrammi India presidendile Sarvapalli Radhakrišnanile.

27. JAANUARIL

● N. S. Hruštšov saatis tervitusläkituse 12. Pugwashi konverentsist osavõtjaile. Konverents algas Indias Udnipuri linnas. Arutatakse desarmeerimise ja rahvusvahelise julgeoleku küsimusi.

● Kiievis võttis N. S. Hruštšov vastu Prantsuse rahandus- ja majandusministri Giscard d'Estaing'i tema palvel. Jutuajamisest võtsid osa Prantsuse suursaadik Maurice Déjean ja teised ametiisikud.

KODUMAA

tellimusi Rootsis võtavad vastu järgmised firmad:

Wennergren-Wiliams AB
Fack Stockholm 30

AB Sandbergs Bokhandel
Sturegatan 8,
Stockholm 5

AB C.E. Fritzes Kungl. Hovbokhandel,
Fredsgatan 2,
Stockholm 16

Förlagsaktiebolaget Arbetarkultur.
Kungsgatan 84,
Stockholm K

Gumperts Bokhandel AB,
Södra Hamngatan 35,
Göteborg

Almqvist & Wiksell
Gamla Brogatan 26
Stockholm C

PIIRIDEL VALITSEGU RAHU

1964. aasta algas Nõukogude valitsuse välispoliitilise initsiatiiviga. Ameerika ajaleht «Washington Post» kirjutas, et «peaminister Hruštšov evib, selle sõna kõige täpsemas tähenduses, võime pakkuda rahuettepanekuid kiiremini, kui läänеliitlased jõuavad neile vastata». Kõne all on Nõukogude valitsuse juhi 31. detsembri 1963. aasta läkitus maailma riigijuhtidele piiriküsimuste lahendamiseks rahulikul teel. Ligi kuu aega on nimetatud läkitus pakkunud kõneainet kogu maailmale.

Kõige tähendusväärsemaks tuleb pidada asjaolu, et **mitte kuskil, mitte ühelgi maal, mitte keegi** ei ole otseselt ega avalikult välja astunud Hruštšovi läkituse vastu. Esiteks — seda on võimatu teha läkituse sisu tõttu. Teiseks — see muidugi ei tähenda, et läkitusel poleks vaenlasi. Läkituse olemus sundis vaenlasi maskeeruma ning nad kasutavad praegu köögiuksi ja tagavaratreppe.

KAS LEPING DUBLEERIB ÜRO PÕHIKIRJA?

Rohkearvulised tagatreppide kriitikud väidavad, et Hruštšovi poolt esitatud lepingu sõlmimine kujuneks ÜRO põhikirja ümberjutustamiseks. Tõepoolest, ÜRO põhikirjas leiduvad mitmedki sätted, mis kõnelevad tüliküsimuste rahulikust reguleerimisest ning ähvarduse ja jõu välistamisest vaidlusaluste probleemide lahendamisel. Tegemist on aga ainult üldnormidega. Kui vaadelda Nõukogude valitsuse poolt esitatud lepingu projekti, siis selgub, et ÜRO põhikirja üldnorme mitte ei dubleerita, vaid konkretiseeritakse. Ükski riik ei aja läbi ainuüksi põhiseadusega, vaid põhiseaduse üldnormidele tuginevad konkreetsed seadustekogud ja koodeksid. Niisamuti võib ja peabki riikidevahelist suhtlemist konkretiseerima lepingute ja kokkulepetega, mis lähtuvad ÜRO põhikirja vaimust.

Lepingu sõlmimine, mis välistaks jõu kasutamise piirikonfliktide lahendamisel, avaks uued perspektiivid järgnevate rahvusvahelist pinget lõdvendavate sammude astumiseks. Pinge lõdvendamine on aga praegusel tuumaajastul kõige tähtsam.

KAS NÕUKOGUDE ETTEPANEKUD SISALDAVAD «PÜÜNISEID»?

Mõningad ringkonnad Läänes, kes tunnevad rahutust seoses avaneva perspektiiviga pinevuse lõdvendamiseks, lasksid käiku versiooni, nagu sisaldaksid Nõukogude ettepanekud terve seeria «püüniseid» läänеriikide jaoks. Mis «püünised» need siis on?

Esiteks väidetakse, et Nõukogude ettepanekud lähtuvad seni veel koloniaalses ikkes olevate rahvaste õigusest saavutada iseseisvus kas või relv käes. Järelikult ei välista need ettepanekud kõiki relvastatud konflikte, vaid vastuoksa õhutavat neid. Nõukogude valitsus on alati selle poolt, et kõik rahvad saaksid vabaduse ning seepärast on ülimalt meelevaldne segamini ajada piirikonfliktide rahumeelse lahendamise probleem kolonialismi lõpliku likvideerimise probleemiga. Küsimus sellest, kas asi läheb relvastatud vabadusvõitluseni või mitte, sõltub ainult ja eranditult kolonisaatoritest.

Teise «püünisena» serveeritakse Hruštšovi läkituses sisalduvat mõtet võõrastel territooriumidel asuvate sõjaväebaaside likvideerimisest. Siin pole tegemist mingi «püünisega», sest elu ise nõuab nendele baasidele lõputegemist. Selleks tarvitseb vaid vaadelda viimaseid sündmusi Panamas.

Kõige rohkem «püünisteotsijaid» leidub Lääne-Saksamaal. Neid hirmutab mõte kahe Saksa riigi vahelise piiri kindlustamisest, lähtudes rahvusvahelise õiguse normidest ning pealegi nii, et oma allkirja Saksa Demokraatliku Vabariigi piiride puutumatuse kohta peab andma ka Bonn. Loomulikult ehmatab taoline «hirmuäratav» perspektiiv neid tegelasi, kes unistavad Suur-Saksamaa taassünnist revanši kaudu.

Järelikult ei eksisteeri mingeid «püüniseid». Eksisteerivad vaid väljamõeldised nende poolt, kes tunnevad antipaatiat Nõukogude valitsuse juhi läkituse vastu.

MIDA ÜTLEVAD RIIGIJUHID?

Laose peaminister prints Suvanna Fuma kinnitab oma vastuses Nõukogude Liidu Ministrite Nõukogu esimehele Nikita Hruštšovile: «Ma nõustun Teiega ja mõtlen, et tõepoolest sellised konfliktid olid, kui mitte peamisteks, siis üheks sõdade allikaks, mis minevikus ja veel üsna hiljuti vapustasid maailma.

Ma julgen saata Teile, aga samuti Nõukogude valitsusele oma kõige südamlikumad õnnitlused seoses selle initsiatiiviga.»

Gaana president Kwame Nkrumah märgib: «Vaadates sellele probleemile globaalselt positsioonilt, ma tunnen, et täielikult ühtin Teie ideedega keelduda jõu kui piirikonflikte ja territoriaalseid lahkhelisid lahendava vahendi kasutamisest.»

Vastuste saamine jätkub.

V. PÕDER

Prantsuse kaevur kahtles ilmaasegu

Möödunud suvel külastas prantsuse kaevur Kurt Wallisch Moskvat. Koju tagasi jõudnud, jutustas ta kolleegidele oma muljetest Allmaatööliste föderatsioonis. Peale muu nimetas ta ka Moskvalähedases söebasseinis Donskois asuvat väikest kaevurite sanatooriumi ja ütles, et kaevurid viibivad seal pideva arstliku järelevalve all, saades ühtlasi täieliku ülalpidamise. Sanatooriumis veedetud aega nende iga-aastase puhkuse hulka ei arvestata.

«Oled kindel, et sa valesti aru ei saanud?» küsisid kolleegid Wallischilt.

Wallisch lõigi kahtlema ja kirjutas Moskvasse. NSV Liidu Ametiühingute Kesknõukogu teatas prantsuse kaevurile, et Nõukogude Liitu külastades oli ta asjast täitsa õigesti aru saanud. Peale Donskoi sanatooriumi on NSV Liidus veel 991 seda tüüpi ravi- ja puhkeasutust, kus töötajad käivad tervist tugevdamas.

Jääks lisada, et ka Kohtla-Järve õli- ja gaasitootjaid teenindab juba palju aastaid sanatoorset tüüpi profülaktoorium, kus puhatakse tootmistööd katkestamata. See asub looduslikult kaunis kohas Ontika rannikul.

Noored astuvad ellu

KOIT LÄÄTS

Kas aimas Kuressaare tisler Lääts, kui ta tõi koju kuskilt pihku sattunud vana keemiaraamatu, et see saab tema 10-aastasele pojale «saatuslikuks»? Vaevalt küll. Niisama vähe põhjust oli tal arvata tütar Heli laulukooriharjutuste järgi, et praegu ei leidu Eestimaal naljalt inimest, kes poleks kuulnud tema estraadilauljast tütre häält. Ent tollal polnud olud just eriti soodsad selleks, et lihtsa tisleri ja tundmatu algkooliõpetaja lapsed jõuaksid nii kaugele. Olud ei lasknud nende perekonnal isegi koos elada. Isa elas linnas, sest talle ei leidunud maal tööd; ema lastega jälle oli maal, sest tema ei leidnud linnas kohta. Koos said nad olla ainult mõni kuu suviti, mil koolid olid kinni. Sellest tundsid siis nemadki, et Kuressaare on ikka tõesti suvituslinn.

Ent kui keskkooli lõpetamisel Koit Lääts hakkas keemiaeksamil õpetajaga tuliselt (kuid üsna asjatundlikult) vaidlema, siis tuli vist küll nii mõnelgi komisjonis istuval pedagoogil meelde kunagi öeldud kuulus lause: «See poiss läheb kaugele, kui olukord on talle soodne.»

Nüüd oli olukord talle soodne. Oli 1945. aasta kevad, esimene rahukevad. Eestimaal valitses jälle rahvavõim ja iga noor inimene võis minna täpselt nii kaugele, kui kandsid ta oma võimete tiivad. Koit Läätse viisid huvi ja võimed muidugi Tallinna Polütehnilisse Instituuti keemiat õppima.

Edasi läks nii, nagu andekal ja töökal inimesel minema peab. Viie ja poole aasta pärast pani ta instituudiõpingutele edukalt punkti ning sai keemiainseneri diplomi. Ent tema puhul kerkis küsimus teadlasekarjäärist, sest juba tema diplomitöö (kautšukogeenide keemilisest uurimisest) laskis aimata tulevast teadlast. Kuid asjal oli ka üks küsimärk juures. Nimelt suri varsti pärast diplomitöö kaitsmist tema juhendaja, TPI orgaanilise keemia kateedri tolleaegne juhataja Paul Kogerman. Tallinnas ega Tartus ei leidunud teist teadlast, kes oleks olnud kompetentne tema dissertatsiooni juhendama. Ent väljapääs oli olemas: kui sellist keemikut ei leidu Tallinnas ega Tartus, siis Moskvas või Leningradis on ta kindlasti olemas. Koit Läätsest sai Leningradi Keemilise Tehnoloogia Instituudi aspirant.

Dissertatsiooni kaitses ta varem, kui tähtaeg seda ette nägi. Praegu juhatab ta Eesti NSV TA Keemia Instituudis orgaanilise sünteesi sektorit. Ta on 35 aastat vana, koolis hakkab ta tütar juba varsti keemiat õppima.

Ent me pole veel vastanud küsimusele: mida on Koit Lääts keemias ära teinud? Kui vastata sellele ühe lausega, kõlab see kui ime: tema meetodi järgi võib naftast toota hästi odavalt liha, piima, võid. Tegelikult on selle protsessi dünaamika muidugi keerulisem.

Valides oma dissertatsiooni teemat, otsustas Koit Lääts üksikasjalikult tundma õppida kautšukogeenide telomerisatsioonireaktsiooni. Noorel keemikul õnnestus tungida selle vähetuntud reaktsiooni saladustesse ning edukalt kaitsta kandidaadiväitekirja.

Dissertatsioon sai aluseks leiutisele, milles Koit Lääts tõestas, et kautšukogeenidest saab peale sünteetilise kautšuki toota ka vitamiine ning paljusid kõrgeväärtuslikke lõhnaineid.

Nüüd ongi Koit Läätse juhtimisel välja töötatud skeem A- ja E-vitamiinide ja lõhnainete kompleksseks sünteesiks isopreeni baasil. See on 20 korda odavam, kui toota samu aineid looduslikul teel. Möödunud aasta algul toimunud erialasel konverentsil tunnistati tema meetod perspektiivseimaks kõigist seni maailmas väljatöötatud sünteesiskeemidest. Ning eks anna sellest tunnistust ka suur huvi selle vastu välismaa teaduslikus kirjanduses ja hulk välisfirmadelt saadud kirju.

Milleks on vajalikud A- ja E-vitamiinid, seda teevad paar näidet meile kohe selgeks. Mäletsejad loomad saavad A-vitamiini loodusest praktiliselt ainult suvel. Talve jooksul langeb aga söötade vitamiinisisaldus suvisega võrreldes üle kümne korra. Ometi on vitamiinide mõju looma kasvule ja toodangule väga suur. Mitte väiksem pole nende tähtsus ka inimese tervisele. Kui meie toidust täielikult kõrvaldada A-vitamiin, jääksime mõne aja pärast pimedaks. On välja arvestatud, et kui anda loomadele küllaldaselt A- ja E-vitamiine, tõuseb loomakasvatussaaduste toodang sama söötade hulga juures juba 20—30 protsenti. Inimene aga hakkab neid vitamiine rohkem saama piima, või ja juustu kaudu.

Vaat, mis kõik kasvab välja teadlase mõttest! Ja mõte hakkab saama ka teoks. Männikul ehitatakse juba katsetsehhi sünteetiliste vitamiinide tootmiseks. Arvestused näitavad, et majanduslikult on asi erakordselt tulus. Kui jõutakse katsetsehhi juurest tööstusliku tootmiseni, on sünteetiliste vitamiinide tehase ehitamiseks kulutatud 10 miljonit rubla. Ent see summa kahvatub teise arvu ees: 100 miljoni rubla eest annab uus tehas juba esimesel aastal toodangut. Ometi on see ainult piisake sellest, mis praegu tehakse meil kogu rahvamajanduse kemiseerimiseks. Ega Nõukogude valitsus asjatult paiguta maa ajaloos kõige suurema kapitaalmahutuse — 42 miljardit rubla — keemiatööstusse ja põllumajanduse kemiseerimisse.

Kui ajasin juttu Koit Läätsega, vihjasin ka tulevikuperspektiividele.

«Kas teie uurimisteema on nüüd ammendatud?»

«Kaugeltki mitte. Leida ja avastada on siin veel palju — jätkuks ainult aega ja jõudu.»

K. RAUDNASK

Hiiumaa Kärdla kultuurimaja saadab Eesti NSV 25. aastapäevale pühendatud suurele laulupeole puhkpilliorkestri, segarahvatantsurühma ja kaks laulukoori. Ettevalmistused lähevad hästi.

Pildil: puhkpilliorkestri juht Aavo Poola ja grupp orkestrante tutvuvad uue palaga. *O. Koska foto*

TARTU—PRAHA

Eesti Põllumajanduse Akadeemia uusaastaleht sisaldas ebatavalise tervituse: «St'astny novy rok!» See ajalehenumber saadeti koos mitme teise «Põllumajanduse Akadeemia» numbriga Prahasse, Kõrgemasse Põllumajanduskooli.

Kirjutati ju 1963. a. alla õppe- ja teadusliku uurimistöö valdkomas tehtava koostöö lepingule nende kahe õppeasutuse vahel. Leping sõlmiti Tšehhoslovakkia—Nõukogude sõpruskuul.

Millest selles koostöölepingus räägitakse?

Muidugi mõlema õppeasutuse sidemete tugevdamisest ning kogemuste vahetamisest. Seda eeskätt tootmispraktika ja kaugõppe osas. Praha Kõrgema Põllumajanduskooli õppejõud hakkavad lugema eesti üliõpilastele loenguid ja vastupidi. Vahetatakse ka õppeplaane ja -programme, õpikuid, õppevahendeid jne.

Samuti vahetatakse kogemusi teadusliku töö alal. Koos uuritakse huvitavaid teemasid, külastatakse konverentse, vahetatakse kirjandust. Kavas on ka aspirantide vahetamine, kes kaitseksid oma kandidaaditööd selle õppeasutuse juures, kus nad külalisena õpivad. Lähemal ajal hakatakse Praha teadlaste töid trükkima «EPA teaduslike tööde kogumikus», Tartust läheb teele postipakk siinsete uurijate töödega.

Kavas on veel ka spordivõistlused, isetegevuslaste külaliskontserdid, ekskursioonid jne.

EPA võttis osa Nõukogude—Tšehhoslovakkia Sõprusühingu Eesti osakonna rajamisest ja astus ühingu kollektiivseks liikmeks. Rektor Minna Klement on 1956. a. peale peaaegu igal aastal käinud Tšehhoslovakkias ja loonud sealsete õppeasutuste ja nende kollektiividega tihedad sõprussidemed.

Mullu käis akadeemia õppejõudude ekskursioon Tšehhoslovakkias, tänavu kevadel oodatakse külla kolleege Prahast.

V. LÄÄN

Leidur — teadlaste abistaja

Tallinlased mäletavad hästi Mustamäe kaldapealsel asuvat Glehni parki ja selle keskel seisvat veskitaolist kõrget torni. Aastakümneid seisis see munakividest laotud kohmakas torn kasutult keset männimetsa. Ainult alpinistid käisid seal vahetevahel treenimas ja proovisid mööda seinu torni tippu ronida. Mõne aasta eest leiti aga tornile parem otstarve. Selle sisemus rekonstrueeriti, peale asetati metallkuppel ja nüüd on seal Tallinna Tähetorn.

Juba aastaid on Tallinna Tähetorni tööst osa võtnud tehase «Norma» instrumendilukksepp Harry Hoyer. Tehases tuntakse teda tubli lukksepana ja leidurina. Tema loodud automaadid on suurendanud mitmel alal tööviljakuse kolme-nelja-viiekordseks. Nende saavutuste eest anti Harry Hoyerile Eesti NSV teenelise leiutaja aunimetus. Ka tähetorni pere tunneb teda leidurina.

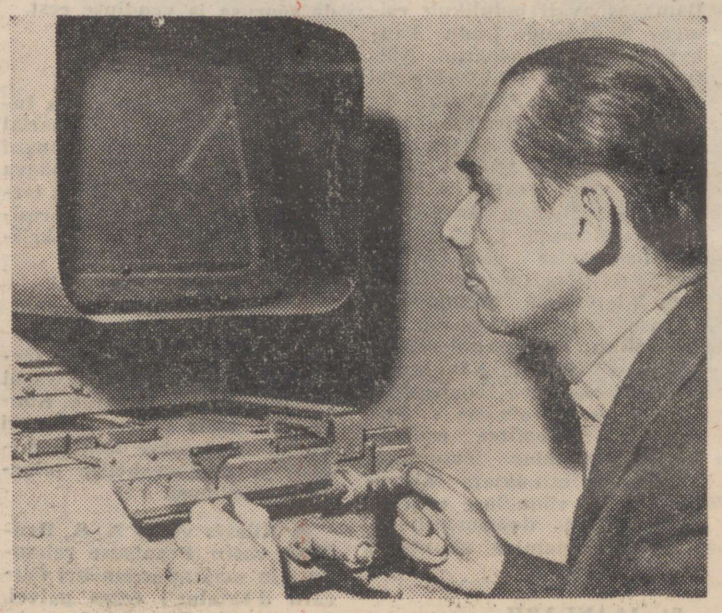
Kui Tallinna 1. Keskkooli füüsikaõpetaja Charles Villmann aastate eest Tallinna Tähetorni direktori kohale asus, valis ta noore kollektiivi peamiseks uurimisobjektiks helkivad ööpilved. Ka Harry Hoyer lõi nende salapäraste pilvede uurimisel jõudumööda kaasa. Peale astronoomiaarmastuse tõi ta kaasa ka oma leidurivaistu. Helkivate ööpilvede uurimisel tuli neid pildistada samaaegselt mitme erineva filtriga. Et see hõlpus ja mugav oleks, konstrueeris Harry Hoyer kolme objektiiviga fotokaamera. Nii saadigi helkivatest ööpilvedest kolm fotot korraga. Hiljem tehti Moskvas NSV Liidu Teaduste Akadeemia Füüsika Instituudis tema loodud aparaadi järgi teisendid ka 6 ja 9 objektiiviga üheaegseks pildistamiseks.

Tähetorni juhataja Charles Villmann kaitses edukalt kandidaadidissertatsiooni helkivate ööpilvede kohta. Nüüd töötab ta Tõravere uues observatooriumis. Tallinlased aga jätkavad seda uurimistööd. Teise tähtsama teemana on Tallinna Tähetornis uurimisel muutlikud tähed. Aspirant Peep Kalv asus sellel teemal väitekirja koostama. Muutlike tähtede kindlakstegemine on küllaltki raske ülesanne, sest nad ilmuvad taevavõlvile aeg-ajalt ja kaovad jälle. Ja selle teema lahendamisel tuli noorele teadlasele jällegi appi amatöörastronoom Harry Hoyer. Ta konstrueeris komparaatori — kaksikprojektsiooniaparaadi, mis hõlbustab muutlike tähtede kindlaksmääramist.

Praegu valmistub Harry Hoyer kahe astrokaamera ülesseadmiseks. Need ühe- ja poolteisemeetrise fookuskaugusega kaamerad hakkavad pildistama tähistaevast. Juhtpikksilmana kasutatakse seejuures 1,6 m fookuskaugusega teleskoopi, mille konstrueeris ja tegi valmis jällegi Harry Hoyer. Täppismasinatööstuse viimase sõna järgi loodud mikroskoop võimaldab poolteise tuhandiku millimeetrise täpsusega uurida taevalaotuse ülesvõtteid.

Millised aparaadid Harry Hoyeril mõttes mõlguvad, sellest ta praegu veel ei jutusta, aga küllap neid sündimas on. Ühele automaadile saab ta varsti leiduri autoritunnistuse. See on tema kuues leiutis. Kuid mees, kes alles hiljuti ületas 40. eluaasta künnise, on oma parimates loominguaastates ja küllap üllatab ta nii mõnegi leiutisega veel töökaaslasi «Normas» ja astronoome Tallinnas, Tõraveres, Pulkovos ning Krimmis.

A. SEPP

H. Hoyer kaksikprojektsiooniaparaadi juures
A. Rätsepa foto

Reis püramiidide maale

Detsembris viibis kunstnik-arhitekt Bruno Tomberg turismimatkal Araabia Ühinenud Vabariigis.

B. Tombergi looming on mitmekesine. Ta on kavandanud mööblikomplekte elukorteritesse ja ühiskondlikesse hoonetesse: hotelli «Palace» ja Tallinna Kunstiklubisse. Kunstnik töötab intensiivselt mitmetel tarbekunstialadel: puit- ja metallehistöö, tekstiil, keraamika. Ta on kujundanud meie vabariigi tarbekunstinäitusi Tallinnas, Moskvas ja ka Helsingis.

Nüüd külastas Bruno Tomberg maad, mille nimetamine meenutab kuumust hõõguvat kõrbeliiva, kolossaalseid püramiide, Niiluse jõge, palme ja kaameleid. B. Tombergi reis haaras Aleksandriat, Kairot, Assuani, Luksori ja teisi Araabia Ühinenud Vabariigi suuremaid linnu.

Me küsisime:

Mis jättis sellel reisil kõige sügavama mulje?

Kahtlemata Assuani kõrgpais, mida ehitatakse Nõukogude Liidu kaasabil. See suurehitus on rahvale hädavajalik. Egiptuse territoorium on 1 miljon km², sellest 3,8% on kultuurmaad. Rahvast on aga 20 miljonit. Assuani pais annab 1/5 põllupinda juurde.

Sõna tõsises mõttes vapustava mulje jättis arhitektuuri seos loodusega. Ja pole vist võimalik tüdineda Egiptuse muistsete kultuurimälestiste vaatlemisest. Neid on rikkalikult muuseumides, neid võib Egiptuses kohata igal sammul. Egiptuse nn. uue riigi kõrgõitsengu perioodist, umbes aastast 1350 e. m. a., on säilinud vaarao Tutanchamoni hauakamber koos kõigi varadega.

Reisi kestel torkasid silma vastuolud, mis on tavalised klassiühiskonnale. Vaesus ja rikkus on kõrvuti. Araabia Ühinenud Vabariigi suurte linnade kohta armastatakse öelda, et nad on euroopalikud. Kuid taolisel terminil pole alust. Idamaades on alati olnud kastehitused lameda katusega.

Paelus rahva, eriti just lihtsate inimeste loomupärane maitsekus ja ilutunne. Rõivad on neil sageli vanad ja kulunud, aga nende lihtsate hilpude värviansambel on silmale puhkuseks.

Meid huvitas, mida see reis andis Bruno Tombergile kui kunstnikule.

Põhiliselt oli see enesekontroll. Egiptuse kunst on tuttav juba kunstiajaloost. Huvitav oli seda nüüd vahetult näha ja end kõrvaltvaatajana analüüsida, kas kunstiajaloolaste loodud kujutluspilte on õigesti tajutud. Vana Egiptuse kunst tundub kaasaja kunstile hämmastavalt lähedasena. Nii üht kui teist iseloomustab vormi lihtsus, karakteersete, peamiste omaduste väljatoomine võimalikult väheste joontega.

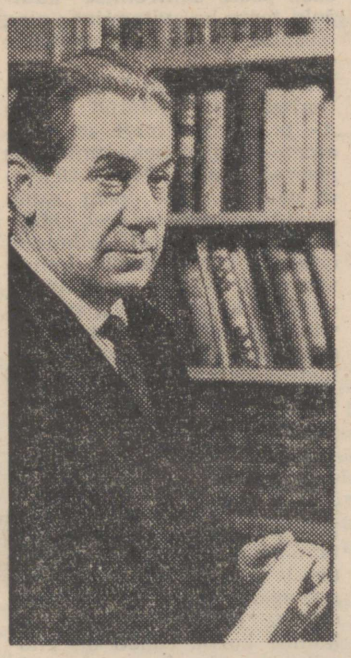
Reisimine rikastab alati nii teadmisi kui ka fantaasiat. See oligi sõidu peamine eesmärk.

Pildil: kunstnik Bruno Tomberg kodus.

Osvald Tooming viiekümnene

Eesti kirjanikud on enamasti kõik alustanud ajakirjanikena. See on kohe traditsioon, veelgi enam — seaduspärasus. Miskipärast meenutab seda seaduspärasust iseäranis Osvald Tooming, kelle 50. sünnipäeva vabariigi kirjanduslik üldsus märkis 26. jaanuaril. Sest Tooming on kõige ajakirjanduslikum kirjanik, ajakirjanduslik selle sõna parimas mõttes. Ajakirjanduslik sellepärast, et ta on oma kirjanduslikus töös ikka kiiresti sündmuste kannul astunud, olemata siiski mitte pinnaliselt ajakajaline, vaid probleeme lahendavalt aktuaalne. Eks ta proovinud juba siis, kui ta 1932. aastal Tapa gümnaasiumi lõpetades ka ajalehele kaastööd tegi ja hiljem korrespondendina kutseline ajakirjanik oli, sulge ilukirjanduslikumalt seada, aga ajakirjanikust kirjanikuks kujunemine sündis ikkagi pärast sõda.

Tema esimene jutustustekogu «Uued inimesed» (1948) kajastab sõjajärgset ülesehitustööd vabariigis ja selle kogu paremaid «Kaevandus elab» on omamoodi tähis eesti sõjajärgses jutuloomingus. Ka teine jutukogu «Kodumaa kutse» (1950) räägib kaasaja töörõõmsast elust kodumaal, sinnakõrva meenutab ka sünget Saksa okupatsiooni aega ning nimijutustuses räägib Lääne-Saksamaa laagrites elavate kodumaast lahtikistud eestlaste näguripäevadest. Uuest külaelust jutustavad tema näidendid «Tuled süttivad» (1948) ja «Kükakünka kuningas» (1949).

Esimene ulatuslik Saksa okupatsiooni aja kajastus eesti kirjanduses oligi Toominga sulest ilmunud romaan «Pruuni katku aastail» (1950 ja 1957), kus elulisuse tagas juba seegi asjaolu, et Tooming oli ise fašistlikus vangistuses vaevelnud. Toominga lapsepõlv metsavahist isa kodus algul Läänemaal, hiljem Virumaal andis muidugi erilise metsadevõlu järgmisele romaanile «Roheline kuld» (1950), milles jutustatakse suure kaasaelamisega metsanduse ala inimestest, nende tööröömudest, edasipüüdlevast vaimust ja loodusearmastusest.

Aktuaalseid moraali- ja eetikaküsimusi käsitlevad O. Toominga jutustustekogu «Luigelend» (1956), romaan «Perekond Kirretid» (1958) ja jutustus «Maantee läbi metsa» (1960).

Eesti külaelu alates kollektiviseerimisperioodist kuni tänaseni valgustab sügava süvenemisega ja eepiliselt mahukas uus romaan «Kaksteist aastat» (1963).

Nagu öeldud, lisandub O. Toominga heale ajakirjanikule omasele aktuaalsusele mitte vähem hea inimeste tundmine ja elav reageerimine inimestevahelistele ja inimestesisestele probleemidele, ikka areneva elu vajaduste seisukohalt ja tänapäevaselt. Sellepärast ongi O. Toominga teosed kõige laiematele lugejate hulkadele ikka nii loetavad, arusaadavad ja lähedased.

L. REMMELGAS

Intervjuu

1000 = 1184

Meie korrespondent pöördus «Ajakirjandusliidu» Vabariikliku Osakonna juhataja asetäitja **HARRI OHTLA** poole ning palus vastata mõningatele küsimustele:

Kui palju levib meie vabariigis ajalehti ning ajakirju?

«Ajalehtede ning ajakirjade levik suureneb meie vabariigis aastast aastasse. Nimetaksin siinkohal kahte arvu. Möödunud aastal levitati iga 1000 vabariigi elaniku kohta tellimiste ja üksikmüügi teel 1117 ajalehte ja ajakirja. 1964. aastal on aga see arv juba 1000 = 1184, sellest 778 tellimiste ja 406 üksikmüügi kaudu. Käesoleval aastal loetakse meil 2918 nimetust ajalehti ja ajakirju.»

Kas see kõrge arv — 1000 = 1184 — on saavutatud peamiselt linna elanikkonna arvel või on siin sõna öelda ka maarahval?

«Maaelanikkonnal on selles öelda suur sõna. Tooksin jällegi arvu. Igast 1000 kolhoosniku ja sovhoositöölise perest on 1964. aastaks tellinud endale ajalehti ja ajakirju 981 peret.»

Nimetasite arvu 2918. Kas need on ainult Nõukogude Liidu väljaanded või ka välismaa omad?

«Peale Nõukogude Liidus väljaantavate ajalehtede ja ajakirjade on meie vabariigis tellitud kõigi sotsialistlike riikide väljaandeid. Tellimisi on vastu võetud ka kapitalistlikes riikides — Austrias, Ameerika Ühendriikides, Inglismaal, Belgias, Hollandis, Kanadas, Prantsusmaal, Šveitsis, Lääne-Saksamaal ja Jaapanis ilmuvatele väljaannetele.»

Millist ajalehte vabariigis kõige rohkem loetakse?

«Kõige loetavamaks ajaleheks vabariigis on «Rahva Hääl». Selle ühekordne tiraaž ulatus jaanuarikuus ligi 110 000 eksemplarini.»

Sellise hulga ajakirjanduse levitamine nõuab oskuslikku organiseerimist. Kuidas sellega toime tulete?

«Ajakirjanduse tellimiste vastuvõtmiseks on meie vabariigis 1158 vastuvõtupunkti. Sellele tuleb lisada veel 4535 ühiskondlikku ajakirjanduse levitajat asutustes, ettevõtetes, kolhoosides ja sovhoosides ning 1000 külapostiljoni, kes samuti võtavad vastu ajakirjanduse tellimisi.»

Mida võiksite öelda ajalehe «Kodumaa» kohta?

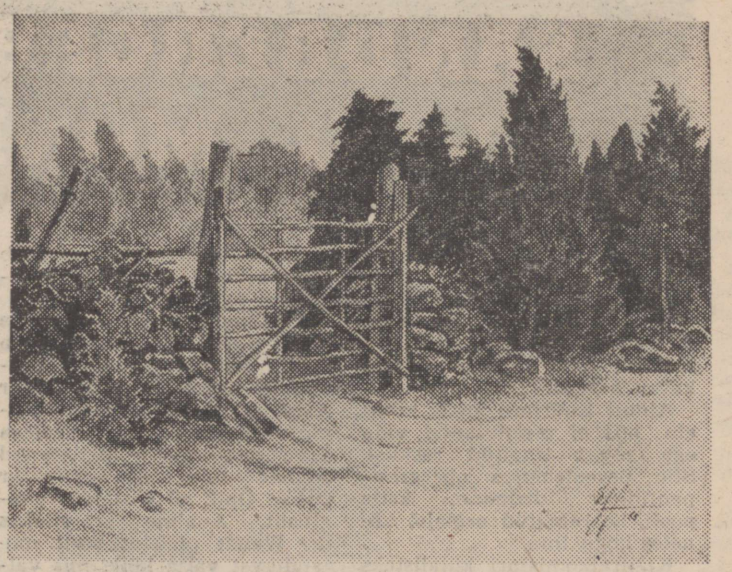
«Ajalehe «Kodumaa» tellimisi võivad väliseestlased vormistada kohapeal, neis riikides, kus nad elavad, rohkearvuliste firmade kaudu. Väliseestlastele võivad «Kodumaad» tellida ka Eestis elavad sugulased ja tuttavad. Tellimisi võtavad vastu kõik sideasutused. «Kodumaad» saab vabariigis osta ka üksikmüügist.

Peab märkima, et 1964. aastaks on «Kodumaa» tellimiste arv nii otse välismaalt kui ka vabariigist suurenenud. Tänavu saadetakse «Kodumaad» väliseestlastele enam kui kolm korda rohkem mullusest.»

Laeva kuivamaaretk

Jõhvi elanikud nägid ühel õhtul ebatavalist pilti: jäätunud maanteele, otse raamatukaupluse ette, oli äkki ilmunud reisilaev! Tegemist oli allveetiibadega kiirlaevaga «Rakett», mis eeloleval navigatsioonihooajal hakkab Emajõel ja Peipsil reisijaid vedama ja ekskursante teenindama. Tartu jõesadama töötajad olid laeva kuivamaaretkeks konstrueerinud spetsiaalse vankri, mida vedasid tugevajõulised veoautod.

Günther Reindorff

G. Reindorff. Saaremaa koplivärav. Grafiit. 1958.

26. jaanuaril sai 75-aastaseks Eesti NSV rahvakunstnik, NSV Liidu Kunstide Akadeemia korrespondeeriv liige professor Günther Reindorff. Meie rahvas armastab silmapaistvat graafikut ja joonistajat. Tema töid tuntakse laialdaselt, neid leidub paljudes kodudes.

Õpinguid kunsti alal alustas G. Reindorff Peterburis Stieglitzi kunstikoolis professor Lambini teatridekoratsiooniklassis. Hiljem läks ta üle professor Panovi ofordiklassi. Kooli lõpetas noor kunstnik niivõrd heade tulemustega, et talle määrati välismaa stipendium. G. Reindorff valis reisi sihtpunktiks Pariisi.

Esimese maailmasõja puhkemise tõttu lahkus G. Reindorff peatselt Prantsusmaa pealinnast ja sõitis Põhja-Hispaaniasse. Seal veedetud aeg on jäänud ta mälestustesse ereda leheküljena: looduse ebatavaline ilu, vanad maalilised linnad ja kalurite külakesed. Tagasiteel sõitis kunstnik läbi Londoni, Oslo, Stockholmi, Tornio ja Helsingi. G. Reindorff on reisinud veel Saksamaal, Austrias, Šveitsis ja ka Itaalias, kus ta külastas Veneetsiat, Bolognat ja Firenzet.

G. Reindorff. Illustratsioon Fr. R. Kreutzwaldi teosele «Eesti rahva ennemuistsed jutud». Negro, värviline pliiats. 1945.

G. Reindorffil on eesti kunstis eriline koht peenetundelise looduselüürikuna ning kordumatu individuaalsusega joonistusvirtuoosina. Eesti maastikujoonistuse on professor G. Reindorff aidanud viia kõrgele tasemele ning üleliidulises ulatuses silmapaistvale kohale. Kunstniku varasemad tööd pärinevad peamiselt Eesti rannikult ja saartelt, teda köidab saarte omapärane loodus. 30-ndatel aastatel süveneb G. Reindorff veelgi enam loodusesse, selle sisemisse ellu ja harmooniasse. Puud ja metsad muutuvad kunstniku peamisteks kujutamisobjektideks ja jäävad selleks kogu ta edaspidise loomingu jooksul. G. Reindorff avardab eesti graafilise maastikukunsti piire ja rikastab seda uute peente tundenüanssidega. Köidab graafiku kiindumus maastiku filigraanse töötluse vastu.

Uue varjundi G. Reindorffi loomingule andis matk Armeeniasse 1946. aastal, millest võttis osa ka teisi eesti kunstnikke. Tutvuti lõunamaisele loodusele iseloomulike maastikuavaruste ja mäeahelikega. G. Reindorffi joonistuslaad omandas suurema mahlakuse ja täisverelisuse.

Oma kunstilise käekirja on G. Reindorff jäädvustanud ka meie raamatugraafikasse. Ta on loonud illustratsioonid Jack Londoni «Valgekihvale», J. Vares-Barbaruse luuletuskogule «Rindeteedel», J. Semperi «Valitud luuletustele», Puškini muinasjuttudele, Fr. R. Kreutzwaldi «Eesti rahva ennemuistsetele juttudele». Eriti just muinasjutužanr andis vaba voli kunstniku romantilisele fantaasiale. Rahva minevik ja etnograafiline omapära on talle alati olnud südamelähedane ning illustreerimisele asudes võlus teda isikupärase tõlgitsuse andmine meie rahva muinasmaailmale.

G. Reindorffi loomingut on eksponeeritud paljudel meie vabariigi ja ka üleliidulistel näitustel. Viimastel aastatel on kunstnik esinenud ka mitmetel välisnäitustel, nagu Tšehhoslovakkias, Inglismaal, Ameerika Ühendriikides jm. Londonis anti välja kunstnike leksikon, mis koondab 500 maailma paremat graafikut. Selles väljaandes on oma koht ka G. Reindorffil.

Palju on G. Reindorff meie rahva kunstile andnud pedagoogina. Alates 1920. aastast töötas ta Riigi Kunsttööstuskoolis ja sõjajärgseil aastail pikka aega Eesti NSV Riiklikus Kunstiinstituudis. Tema õpilastest on võrsunud nimekaid kunstnikke: Paul Luhtein, Esko Lepp, Olga Terri ja mitmeid teisi.

Missugused on kõrgesse ikka jõudnud, kuid loominguliselt viljaka kunstniku tulevikukavatsused? G. Reindorff kavatseb hakata maalima, peamiselt loodusevaateid. Graafikas tahab ta ofordi peale üle minna. Rahvas ootab armastusega kunstniku uute tööde valmimist.

M. TAMRE

VABATAHTLIKULT HÄBIPOSTIS

«Ütle, kes on su sõbrad, ja ma ütlen, kes sa ise oled!»

Rahvasuu õpetab meile seda elutarkust juba iidsest ajast. Ent niisama nagu vanasti, on see kehtiv ka tänapäeval.

Näiteid ei pruugi kaugelt otsida. Rootsi lehe «Eskilstuna Kuriren» eestikeelne saba astus hiljuti välja nelja salaküti kaitseks, kes Pärnumaale Uulu kanti ilma loata jänesejahile sõitsid. Alati, kui mõni seaduserikkuja kodumaal häbiposti naelutatakse, kuulutavad meie emigrantliku ladviku asjamehed piiri taga endid sulidega solidaarseks. Nagu oma lihastest vendadest, kellele on julma ülekohut tehtud, kirjutavad nad salaküttidest, ahingumeestest, vargapoistest, petturitest ja spekulantidest — nendest üksikutest, kes kaaskodanike nahal püüavad liugu lasta. Kõige tavalisemas vargapoisis näevad nad hingesugulast, salakütis või spekulandis tunnevad ära omasuguse «vabadusvõitleja».

Emigrantlik sulesulane, kes end vabatahtlikult salakütiga ühe mütsi alla seab, püüab väita, et Eestis on küttimine keelatud.

Kuidas on siis jahipidamisega tegelikult lood?

...Mäletan, mul oli kodanliku vabariigi lõpuaastatel juhus ajakirjanikuna jälgida karujahti Lehtses. Jahist võtsid osa Saksa saatkonna nõunik von Dörnberg, «Kave» vabriku omanik Vellner, ehitusfirma omanik Max Edenberg, vabrikant Tofer, pankur Scheel juunior ja teised rahamehed ning tegelinskid «ülemisest kümnest tuhandest». Ajajateks olid palgatud kohalikud kehvikud, kellest üks sai talveunest äratatud karu käpahoobist kriimustada. Mehikesele anti kümme krooni valuraha ja käratati, et ta suu peaks. Karujahile järgnes härrasjahimeeste jooming «Du Nordis»...

Võrdluseks:

Hiljuti kutsus mind põdraliha sööma Tallinna Mehhaanikatehase tööline, kes täiesti seadustikult oli osa võtnud põdrajahist.

Mullu anti jahindusorganisatsioonide kaudu välja load 600 põdra laskmiseks. Mandrile põdrajahile sõitsid mitmes grupis ka Saaremaa jahimehed. Põdrapull kaalub 250—300 kilo, nii et jahimeeste saagiks langes tänavu vähemalt 150 tonni põdraliha. Ja laskjateks ei olnud Scheelid või Toferid, vaid suures enamikus lihtsad töömehed ja kolhoosnikud.

Kodanlikus Eestis oli jahimehi paari tuhande ümber. Jahisport oli siis härraste eesõigus. Püssid, jahitarbed, koerte pidamine — kõik see käis tavalisel kodanikul üle jõu.

Praegu on Eestis registreeritud 16 000 jahimeest. Jaht on muutunud tõeliseks rahvaspordiks. Igal nädalalõpul sõidavad tuhanded jahimehed koertega meie metsadesse jänese-, põdra-, soku-, mõtuse- või tedrejahile. On arusaadav, et säärase jahimeeste arvu juures tuleb salaküttidel «silm peal hoida», et ka tulevikus jätkuks ausatele küttidele ulukeid jahispordi harrastamiseks. Looduse rikkuste kaitsega ei tegele mingid «funktsionäärid», nagu emigrantlikud lehekesed mõista annavad, vaid eeskätt ühiskondlikud inspektorid jahimeeste seast. Emigrantlike sulemeeste väide, et jahil tohivad käia ainult kommunistid, on niisama totter, nagu ühes eestikeelses «sabas» ilmunud teade, et Pärnu silda tohivad kasutada ainult kommunistid.

Täpselt samuti on lugu ka kalaspordiga. Kodanlikus härrasriigis oli Tallinnas ainukeseks kalasportlaste organisatsiooniks Tallinna Kalameeste Selts. Esimeheks oli kindral Laidoner, aastamaks 50 krooni, liikmeteks vabrikandid, suurärimehed, kindralid ja ministrid. Ja Vääna

J. Jenseni joon.

ning Keila jõe kaldal padrikus võib veel meiegi päevil kohata mõnikord silte, et «selles jões tohivad püüda ainult Tallinna Kalameeste Seltsi liikmed». Teistele oli see trahvi ähvardusega keelatud. Ja lisaks sellele maksis spinning 150—400 krooni, tööline poole aasta palk...

Nõukogude Eestis on mõnesaja härraskaluri asemel ligikaudu 20 000 kalasportlast-spinningisti. Jällegi ala, mis härraste eriharrastusest on muutunud rahvaspordiks. Kalaspordiorganisatsioonid rakendavad tõhusaid abinõusid kalavarude kaitseks (kalasportlaste teadmiste kontroll, keeluajad) ja taastamiseks. Igal aastal lasevad riiklikud kalakasvatusmajad kui ka kalaspordiorganisatsioonid veekogudesse kümneid miljoneid maimusid. On arusaadav, et kalavarusid mõnede vastutustundetute ahingumeeste ja keelu ajal püüdjate eest kaitstakse. Raskesti mõistetavaks jääb aga, miks emigrantlikud skribendid röövpüüdjad oma kaitse alla võtavad. Nähtavasti pole ka sel juhul muud seletust, kui kadedus, et kodumaal praegu, ilma kurnajateta kõik palju paremini laabub kui härrade ajal, kelle eesõigused nüüd on saanud kogu rahva pärisosaks.

Kokla ja Ko. on võtnud oma kambameesteks mitte ainult salakütid ja röövpüüdjad. Oh ei! Nad leiavad hingesugulase igas sulipoisis, spekulandis ja huligaanis. Las leiavad! Meil pole midagi selle vastu, kui nad ise endid sulide kõrvale häbiposti seavad.

REIN TARE

SANDBERGER, ANGELUS, ÖPIK JA VEEL MÕNED TEISED NIMED

Tühjaks röövitud kaupluste tolmunud vaateaknad, puukingade klobin tänavakividel, tülpinud nägudega inimesed ja saksa sõdurite räme laul — säärane oli Tallinn pruuni katku aastail.

Ainult Kadrioru lossis kihas elu, mis ei meenutanud sõda ega sõjast tingitud raskusi. Siin peremehetses obergruppenführer Litzmann, kelle poolt korraldatud orgiaist kõneles kogu linn.

Kindralkomissari külalisteks olid okupantide koorekihi kõige nimekamad esindajad, nagu ühe käega brigadenführer Haldenwang, standartenführer prints Hohenlohe, obersturmführer Homrighausen, admiral Burchardt, kindral Scultetus jt. Mõnikord kutsuti neile joomingutele ka kvislingid Mäe, Wendt ja Angelus. Kuid alati oli kohal julgeolekupolitsei ja SD komandör obersturmbannführer dr. Martin Sandberger.

Paljud tallinlased mäletavad veel hästi seda ülesmukitud välimuse ja õliste maneeridega noorhärrat, sest ta armastas, vaatamata oma ametile, esineda ka avalikkuse ees. Kuid seda, et Martin Sandberger oli Eestimaa tegelik valitseja, teadsid täpselt ainult säärased funktsionäärid, nagu Mäe, Angelus, Öpik, Mere ja veel mõni teine juhtivam kvisling.

Vaatamata oma noorusele oli dr. Sandberger saavutanud kõrge positsiooni gestaapo hierarhias, ja seda tänu oma isiklikele võimetele. Tutvudes arhiivis mitmesuguste gestaapo dokumentidega, saame temast enam-vähem objektiivse pildi. Viisakas ja küüniline, õel ja seejuures näiliselt leebe, tark ja salakaval, eelkõige aga kohutavalt julm — säärane oli kurikuulsa Heydrichi usin õpilane Martin Sandberger, kes hoidis Eestis kindlalt oma käes kõik võimuhoovad, mida ta käsitses varjatult Litzmanni selja tagant virtuoosi osavusega.

Sandberger kontrollis kõiki elualasid. Tema tähtsamateks abilisteks olid untersturmführer de Buhr (omavalitsus ja kohus), sturmbannführer Kraus (elanikkonna meelsus, teadus ja ülikoolid), obersturmführer Wassermann (kultuur, tervishoid, kirikud), oberscharführer Hammerbeck (koolid), untersturmführer v. Seefeld (tööstus, põllumajandus, kaubandus, transport), untersturmführer Lienhard (vähemusrahvused) jt.

Sandbergeri valitsemisretsept oli lihtne: sakslane peab tegema ainult seda, mida eestlane ei oska või ei suuda.

Kvislingite puudust aga Sandberger ei tundnud ja nende agaruse üle ei pruukinud ta samuti kurta. Oskar Angelus oli näiteks politseiminister, kes oleks heameelega kogu eesti rahva toimetanud trellide taha. Kohtudirektor Oskar Öpik oli väsimatu vangivaht. Auahne ja riiakas dr. Wendt pigistas eesti majandusest välja kõik, mis välja pigistada andis. Esimene landesdirektor Mäe oli heaks piksevardaks. Mere, Viks, Laak ja teised mõrvarid etendasid peaosa hitlerlastele ebasoovitavate elementide (s. o. ausate inimeste) «preventiivse hävitamise» süsteemis. Soodla muretses kahuriliha. Albert Kivika taoline «kirjanik» õhutas hoolega antisemitismi ja sõimas ameeriklasi ning inglasi. Joomatõbine korporant Juhan Libe väntas propagandamasinat. Grafomaan Jaan Pert koostas ülevaateid rahva meeleoludest. «Rektor» Edgar Kant nuuskis välja ülikooli õppejõudude kõige varjatumad mõtted. Villem Saarsen jälitas rahvuslasi jne. jne.

N õ n d a valitses obersturmbannführer dr. Martin Sandberger Eestimaad. Tema käsutuses oli ainult 100 riigisakslast (nende hulgas 13 naist), kuna gestaapo eestlastest ametnike arv ulatus üle 2500, arvestamata salajast agentuuri.

«Asjaajamise vigu võib andestada, kuid usalduse ja truuduse murdmist mitte kunagi,» rõhutas Sandberger ühel obervõmmide nõupidamisel.

Mere ja ookeanide taga istuvad kvislingid unistavad tänapäevani neist aastatest, mil nad istusid eesti rahva turjal. Ja fašismile jäävad nad ustavaks surmatunnini.

Oskar Angelus ja Oskar Öpik uhkeldavad näiteks praegugi sellega, et gestaapo kõikvõimas juht kutsus neid sageli enda juurde koju õhtusöögile. Neil õhtusöökidel olevat aga pakutud alati otse tapvat vägijookide kombinatsiooni — õlu ja viin segamini. Kuid säärane kokteil vabastas reeturite keelepaelad ja pani neid filosofeerima. Sandberger jäädvustas selle «filosoofia» hiljem paberile. See dokument on säilinud.

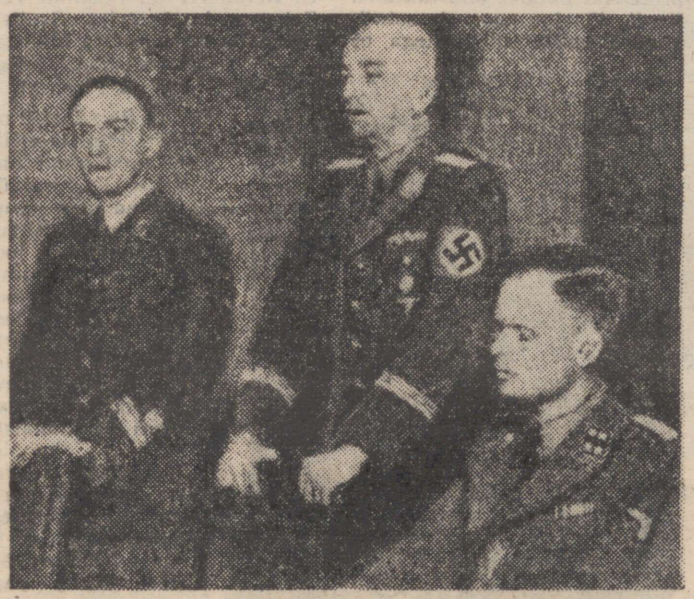
Lugegem!

«... Eestlane on kaval. Ta toidab sakslast komplimentidega ja peab seejuures alati oma isiklikku kasu silmas... Eestlase auahnus januneb kõrgete ametikohtade järele. Ihaldatud positsiooni saavutamiseks ei vali ta abinõusid... Eestlane on kade. Teda iseloomustab aforism: «Mul on nii hale süda, et ma ei või näha, kui naabril hästi läheb — siis lõikab südamesse nagu kreissaega.»*... Eestlane on pika vihaga. Ta ei andesta mitte kunagi mitte kellelegi... Intriigide sepitsemises ei ole eestlasel võistlejat...» jne. jne.

Eesti rahval ei ole selle lobaga muidugi mitte midagi ühist. See kõik kuulub Angeluse ja Öpiku enda karakteristikasse. Ja arvatavasti mõtles nii ka Sandbergeri-taoline küünik, kes iseloomustas Oskar Angelust ühes oma arvandes järgmiselt: «Sisedirektor Angelus on ametnikutüüp, kellel suuremad organisatoorsed võimed puuduvad, kes kaldub enam pisitöösse ja kellel pole eesti rahva hulgas erilist resonantsi...»

Sandberger eksis. Angelusel oli rahva hulgas e r i l i n e resonants — temast kõneldi sügava vihkamisega. Ja Angeluse nimi muutus reetmise, pugemise ning karjerismi sünonüümiks.

Kõik eespool nimetatud kvislingid jalutavad tänapäevani vabalt ringi. Aga nende peremehel tuli kohtuda Temi-

Massimõrvar A. Mere, kindralkomissar K. Litzmann ja ülemtimukas M. Sandberger

sega. 1947. aasta novembris astus massimõrvar dr. Martin Sandberger Nürnbergis kohtulaua ette. Nüüd ei olnud ta enam ülesmukitud SS-lane, vaid roidunud ja sõjavintsutustest tülpinud lihtne ametnik, kes olevat teinud ainult seda, mida tal kästi teha. Kuid kohtunikud ei uskunud obersturmbannführeri sõnu ja alustasid ristküsitlemist. Siis selgus aga, et Sandberger oli jäänud Hessi ja Rosenbergi tõppe. Kaebealune kannatas ilmse mälunõrkuse all. Ta jutustas pikalt ja laialt oma väljasõidust Pihkvasse, oma sealsetest tuttavatest, oma jalutuskäikudest jõe äärde, kus ta end raseeris ja pesi. Kui jutt kaldus aga Kalevi-Llivale ja Tartu tankitõrjekraavile, siis laiutas kaebealune hämmeldunult käsi ja õhkas: «Ei mäleta!»

Hiljem tunnistas Sandberger siiski, et ta olevat langetanud otsuse umbes 25 juhtumil, mille kohta teostati juurdlusi e e s t i «võimude poolt, kuna 6 juhtumil olevat ta kinnitanud surmaotsused», mis tehti e e s t i «otsust langetava komisjoni ettepanekul». Kohtuniku küsimusele, miks need inimesed tapeti, vastas Sandberger ükskõikselt: «Ma mäletan neid juhtumeid ainult koos, üldiselt. Mispärast neid igaühte surma mõisteti, seda ma ei tea.»

Jah, muidugi. Sandbergerit huvitasid ainult arvud. Tegeliku tapmistööga tegelesid tema abilised Mere, Viks, Linnas, Luitsalu, Mikson, Ennok, Okasmaa ja paljud teised maatõugu timukad.

60 000 tsiviilisiku ja 65 000 sõjavangi hukkumine — säärane on Sandbergeri ja tema abiliste verine bilanss. Nürnbergi kohus langetas Martin Sandbergeri kohta õiglase otsuse: «Surma!» Kuid obersturmbannführer pääses siiski poomisnöörist. Oma endisele peremehele ruttasid appi eesti kvislingid Rootsis. Palvekirjas, millele kirjutas teiste hulgas alla ka metropoliit Aleksander, märgiti, et dr. Sandberger olevat olnud «heasüdamlik ja töökas mees, kes tahtnud olukorda Eestis teha rahvale nii talutavaks kui vähegi võimalik». See muinasjutt leidis Ameerika okupatsioonivõimude juures uskumist. Massimõrvari kohta langetatud surmaotsus muudeti eluaegseks vangistuseks ja ta paigutati Landsbergi kindlusse. Selles sõjaroimarite sanatooriumis sai Martin Sandbergerist varsti «vangla» vaimuliku pastor Lettenmeyeri lemmik. Hitleri «kolmandas riigis» lõpetas Sandberger avalikult kõik suhted kirikuga. Nüüd, Landsbergi kindluses, muutus SS-lane jälle usklikuks. Ta uuris hoolega Evangeelse Akadeemia bülletääne ja tegi agaralt ka kaasvangide hulgas misjonitööd. Pühapäeva hommikuti aga istus ta «vangla» kirikus esimeses reas ja palvetas nii valju häälega, et see kippus segama pastor Lettenmeyeri altariteenistust. Sandbergeri püüdlikkust märgati. Varsti oli ta ka «vangla» komandandi usaldusmees, tema tegelik adjutant.

Obersturmbannführer dr. Martin Sandbergeri suurpäevaks kujunes 6. september 1953, mil toimusid bundestagi valimised. Ta laskis tisleritöökojas valmistada tahvli, millele ta märkis kristlik-demokraatliku liidu valimistulemused.

«M e i e võit! See on m e i e teene,» ütles Sandberger uhkelt. Teised sõjaroimarid märkisid aga sügava rahuldustundega: «N ü ü d ei juhtu meiega enam midagi!» Ja neil oli õigus. Konrad Adenaueri partei võttis kursi taasrelvastumisele ja selleks vajas ta ka natslike kindralite ning SS-laste kaasabi.

Kuid rahvad on valvel. Mineviku viirastused ei saa enam kunagi varjutada päikest meie kohal.

K. SAARSE

*) «Ich habe ein so zartfühlendes Herz, dass ich es nicht ansehen kann, wenn es dem Nachbarn wohl ergeht — wie mit einer Kreissäge zerschneidet es mein Herz».

Emigrandi 20 päevikust

Nii me siis arvamegi, et uue keskorganisatsiooniga suudame nivelleerida seniseid äärmiselt kahjulikult mõjunud ja meie edusamme tõkestanud lahkhelisid, millest tingituna meie õilis võitlus kõrgete paleuste eest pole siiani õigupoolest mingisuguseid tulemusi andnud. Paljud meist võrdlevad nüüdset võitlust ERF-i eest omaaegse Eesti Aleksandrikooli ümber käinud võitlusega. Eks me tea, kuidas ka siis leidus eestlaste hulgas selle suure ürituse õnnestumise suhtes kõhklejaid, loide, tuimi, isegi neid, kes hakkasid sellele vastu töötama. Viimaste seast sai siis kõige tuntumaks koolivanem Pärt Suija, kes von Samsoni artiklile «Neue Dörptsche Zeitungis» andis oma allkirja. Selles kirjutises mainiti ju, et eesti keeles ei olevat võimalik «sügavamaid teadusi» õpetada ja seega on Eesti Aleksandrikooli rajamine selgeks upsakuse ja kõrkuse märgiks. «Kas siis tänapäevalgi peaks veel meie hulgas olema Pärt Suijasid?» küsime üksteiselt.

Kindlat vastust ei oska aga keegi anda, sest meie ei tea rahva meeleolusid, eriti nüüd, pärast Karl Selteri karuteenest tingitud rahvusliku tunde järsku langust, mis muuseas on rängalt kõigutanud vastastikust usaldust pagulasjuhtide ja -masside vahel. Usaldamatus oma juhtide vastu ongi ju see peamine tegur, et EK ja EOL ei ole saanud jalgu alla.

Need mõtted on levinud peamiselt nende kaasmaalaste keskel, kes on seisnud kas EK või EOL-i taga. Kuid ERF-i tegevusraadius kujuneb palju ulatuslikumaks, järelikult peab kasvama ka väga suurelt meie üritusi toetavate kaaspagulaste hulk. Aga kas see kasvab?

Ent julge pealehakkamine on ju pool võitu! On vaid üks seik, mis meid mõtlema paneb: kuhu panna meie «kutsutute ja seatute» armee? Neid on ju nii tohutult palju. Nende hulka kuulub nüüd isegi neid, keda seni on peetud lihtsurelikeks. Ja kuigi uues keskorganisatsioonis olevat terve rodu kõlava nimega ametikohti, siis teatakse ometi, et kõikide jaoks direktoritooli ikkagi ei jätku.

Kostabki hääli, et ERF-i juhtideks tuleb valida «uued näod». Niisugune arvamus on ajanud jalule Rei-Laretei-Varma ja teised tuusad. Nendele on sellise seisukoha avaldamine sama, mis kalkunile punane rätik. Millest nemad siis elama hakkaksid?! Kas asjaajaja direktor Heldur Tõnissongi enam neid vajaks, kui nad ei kuuluks hästiinformeeritud vähemikku? Vaevalt.

Mõned ringkonnad tahaksid ERF-i esimeheks upitada «president» Jaan Lattiku. Kui Rei seda kuulnud, saanud ta krambid. «Saadik» Varma ja pr. Varma aga viinud — muidugi suure saaduse katte all — «Viljandi presidendile» tordi ja kaks pudelit reinveini. Reide paar aga olnud kutsutud Varmade dineele, kus viibinud ka rohkesti tegelinskeid EK-st. Laretei omalt poolt ajanud ü/s «Põhjala» mehed kokku, et organiseerida rahakorjandus «Stokholmi Eesti saatkonna» heaks. Selle aktsiooniga tahetud lüüa kaks kärbest korraga: Esiteks et niisugune asutus üldse eksisteerib ja järelikult ajab siis muidugi ka tähtsaid riiklikke asju ja teiseks oleks see kasulikuks propagandaks «minister» Laretei isikule, ja sel viisil on siis võimalik aidata sillutada oma vilistlasele teed ERF-i esimehe vastutusrikkale ametikohale. (Raha hakkavat kerjama kaasvilistlane dr. med. Georg Martinoff.)

Imestusega küsitakse: kes on siis korporantide kandidaat või kandidaadid? Selteri sulitemp pani muidugi kõigepealt EKL-ile (Eesti Korporatsioonide Liit) raskelt parandatava «plaastri». Otto Pukk solkis lõplikult oma nime seoses klientide väärtesemete omastamisega Eestist lahkumisel. Hanno Kompus on «Vironias» ainuke tuntum mees, kuid ERF-i esimehena ei tule ta kõne allagi, sest ega sea! hakata ometi teatrit tegema! Korp! «Sakala» mehe J. Lille (seeniori) nimi omab spekulandi inetut kuulsust. «Rotalial» puuduvad igasugused šansid tulla välja oma Artur Kelleriga, sest keegi ei suudaks teda pesta puhtaks mustadest mahhinatsioonidest Viktor Pätsiga (K. Pätsi noorem poeg ja Lattiku väimees) — põlevkivitööstuse riiklike aktsiatega. «Estical» on ainult Otto Pukk, kellel on küll nimi, kuid puudub nüüd üldsuse silmis au. Väiksemate korporatsioonide olukord on muidugi veel täbaram, see aga ei kõlbakski kuhugi, kui nendest mõni annaks ERF-i esimehe.

Kõige selle pärast otsustanud EKL toetada ERF-i esimehe kohale kas Jaan Lattikut, (kuigi see on EÜS-i mees, kuid eks lahkunud ta sealt 1907. a. koos «Es-

Kontserdipäevik

Möödunud nädalal esines «Estonia» kontserdisaalis külalispianist Pariisist — kreeklanna *RITA BOUBOULIDI.*

Peab ütlema, et R. Bouboulidi klaveriõhtust jäänud muljed on mitmeti vastuolulised. R. Bouboulidist võime kõnelda kui tahtekindlast, väga intensiivselt musitseerivast kunstnikust, kellel on välja kujunenud väga isikupärane, selge ja sirgjooneline mängulaad. Kuulaja tunnetas kunstniku suhtumist igasse esitatavasse teosesse — ja tal jäi üle vaid kas nõustuda või mitte nõustuda sellega, kuidas pianist tunnetab ühe või teise helilooja loomingut.

Kahtlemata oleks kuulaja tahtnud rohkem tunda karakteersust Beethoveni «Sonaadis F-duur» ja sügavamat poeetilist atmosfääri Schumanni «Fantaasias C-duur», kaukaasialikku pulbitsevat värvirõõmu Hatšaturjani «Sonatiinis» ja romantiliste elamuste suuremat varjundirohkust Chopini ballaadides. Oli täiesti üllatav, kui kogu kontserdi ajal kummitanud vajakajäämise tunne äkki kadus — alles lisapalade ajal! Järsku olime täiesti nõus, kuidas R. Bouboulidi andis edasi Cimarosa «Sonaadi» liikumisrõõmu, üllatas seegi, kuidas kõlas Griegi «Põialpoiste rongkäik» — vahest liigagi rõhutatult hoogsalt, kuid ikkagi kaasahaaravalt. Lõomulikult oleks tahtnud, et kunstniku pale oleks avaldunud juba varem, kava alguses, kuid on rõõmustav, et pianist kontserdi lõpuski jõudis öelda midagi head ja täiesti veenvat.

MARIKA OJA

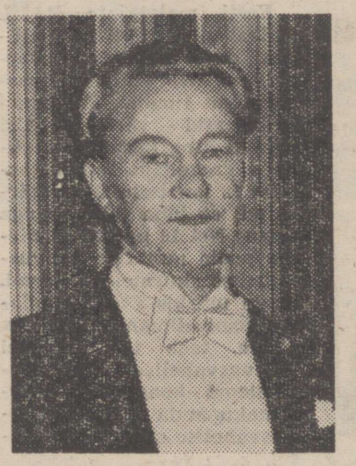
Pildil: R. Bouboulidi esinemas «Estonia» kontserdisaalis.

A. Alla foto

Juhan Aavik 80-aastane

Eesti muusikakultuuri arengus on hindamatud teened Peterburi konservatooriumil. Peterburi konservatooriumis sai oma hariduse terve plejaad eesti muusikategelasi, helilooja id ja interpreete. Eriti «produktiivne» oli selles mõttes 19. ja 20. sajandi vahetus ning 20. sajandi algus, kui konservatooriumi lõpetasid R. Tobias, A. Kapp, M. Lüdig, A. Topman, M. Saar, P. Süda, J. Aavik, A. Lemba, H. Eller ja C. Kreek. See eesti muusika võimas rühm kujutab endast nagu juurtega sügavasse maasse kasvanud puud, mille oksad ulatuvad tänapäeva. Oma õpilaste ja õpilaste õpilastega on see rühm palju kaasa aidanud eesti nõukoguliku muusikakultuuri õitsenguks. Ajahambast tugevasti laasitud puust on püsima jäänud veel vaid August Topman, Heino Eller ja Juhan Aavik.

29. jaanuaril pühitseb Juhan Aavik oma 80. sünnipäeva. Kuigi J. Aavikuga on meie teed lahku läinud, elab tema auväärsele juubelile kaasa nõukogude eesti muusikasõprade vanem põlvkond. Kõigile on hästi teada, kuidas käesoleva sajandi teise aastakümne algul Peterburi konservatooriumi noor lõpetaja trompetist ja helilooja J. Aavik tegi oma nime tuttavaks Tartus «Vanemuise» sümfooniaorkestri dirigendina. J. Aavikuga algas eesti kontserdielus uus,

küpsem ajajärk. Tema teened klassikalise sümfoonilise muusika, eriti eesti ja vene helilooja te loomingu tutvustamisel jäävad eesti muusikakultuuri ajalukku. J. Aaviku energiat jätkus paljudele aladele. Ta on juhatanud Tartu «Vanemuise» muusika osakonna segakoori, üliõpilaste segakoori, Tallinna elama asudes aga EMO segakoori, töötanud dirigendina «Estonia» teatris ning seisnud mitme üldlaulupeo juhataja puldis. Juba varakult alustas ta organisatsioonilist ja pedagoogilist tööd. Tegevus Tartu muusikakooli direktorina ja õppejõuna, Tallinna konservatooriumi õppejõuna ja kauaaegse direktorina, Lauljate Liidu esimehena ja juhatuse liikmena, «Muusikalehe» toimetajana ja muusikaajakirjanikuna on vaid esileküündivamad sel alal.

Juhan Aaviku helilooming on rohkearvuline ning žanririkas, ulatudes lastelauludest sümfooniani ja ooperini («Talveunelmad»). Tema muusika lüürilised leheküljed ammutavad oma helilise aine eesti rahvamuusikast ning neis on talletatud mõndagi meeldejäävat ja poeetiliselt kõitvat (soololaul «Kojuigatsus», klaverisonaat c-moll jne.).

Juhan Aaviku laialaulatuslik elutöö ei ole ilma sisuliste vastuoludeta. Kodanlikus Eestis kasutas ta oma muusikalist juhtpositsiooni sageli kitsarinnaliselt ega tunnustanud neid, kes olid teistsugustel esteetilistel positsioonidel. Ta ei suutnud mõista 1940. a. juunipöörde olemust, mis andis eesti muusikakultuurile avarad arengu perspektiivid. Ta on ainukesena Peterburi koolkonna kuulsast rivist emigreerinud. Hoolimata sellest, et J. Aavik laskis ennast mõjustada ja kaasa tõmmata nende poolt, kes tema nime autoriteeti sageli kurjasti kasutasid ja praegugi kasutavad, hindab nõukogude eesti rahvas kõike seda, mis ta on andnud väärtuslikku eesti muusikakultuurile. Soovime juubilarile veel paljudeks aastateks head tervist!

ARTUR VAHTER

Kes-kus-mis? Kes-kus-mis? Kes-kus-mis?

■ Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidium autasustas aukirjaga teenete eest eesti nõukogude kunsti arendamisel ning seoses 75. sünnipäevaga Eesti NSV rahvakunstnikku professor **Günther Reindorffi.**

■ Aktiivse ja viljaka kirjandusliku tegevuse eest ning 50. sünnipäeva puhul autasustas Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidium aukirjaga kirjanik **Osvald Toomingat.**

■ Soomes anti välja **Rudolf Sirge** romaan «Maa ja rahvas» ja **Friedebert Tuglase** novellikogu «Kuldne rõngas».

■ Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidium andis teenete eest kultuurhariduslikus töö alal Eesti NSV teenelise kultuuritegelase aunimetuse Tartu Kultuurihoone direktorile **Friedrich Suurele.**

■ 60. sünnipäeva tähistas trükikoja «Kommunist» tööline **Erich Peebo.** Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidium autasustas juubilari aukirjaga.

■ Tartus tähistas oma 80. sünnipäeva kunstnik **I. Sokolov.**

■ Oma isa juurde Saksa Föderatiivsesse Vabariiki sõidab Rapla rajooni Eidapere velsker-ämmaemandapunkti sanitar **Ellen Paas.** Ta isa elab Nürnbergis.

■ Eesti NSV Arhitektide Liidu juhatuse esimees arhitekt **Mart Port,** kes viibis Ungaris, kõneles Arhitektide Liidus oma tähelepanekuist Ungari arhitektide ja ehitajate töömailt.

■ 70. sünnipäeva tähistas kunstnik **Henrik Olvi.**

■ Minskis ilmus valgevene keeles eesti muinasjuttude kogumik «Metsavana», milles on muinasjutte Fr. R. Kreutzwaldilt, A. Jakobsonilt, J. Kunderilt jt.

■ Teenete eest eesti rahvaluule kogumisel ja uurimisel ning seoses 60. sünnipäevaga autasustas Eesti NSV Kultuuriministeerium aukirjaga Eesti NSV Teaduste Akadeemia Keele ja Kirjanduse Instituudi rahvaluuleteadlast **Richard Viidaleppa.**

■ Leningradis toimuval biokeemikute kongressil esinevad ettekannetega ka seitse tartlast. Nendeks on Eesti Põllumajanduse Akadeemia professor **A. Siim,** dotsendid **V. Tali, H. Jalviste** ja **A. Männik,** Tartu Riikliku Ülikooli dotsendid **H. Lind, L. Tähepõld** ja **A. Perk.**

■ Majandusteadlane **Manuel Welbes Montesinos** Kuubast viibis paar päeva Tallinnas. Ta tutvus muuseumide ja näitustega. Külaline jääb Nõukogude Liitu kuuks ajaks ja külastab Moskvat, Kiievit, Krivoi Rogi, Samarkandi ja teisi linnu.

■ Moskva Riikliku Ülikooli üliõpilased tanganjiikalased **Frederick John Mnaya** ja **Raphael Jonathan Ndumbalo,** kongolane **Mnantes Leopold Kintu** ja **Ireneo Tibamwenda** Ugandast veetsid mõned päevad oma talvisest koolivaheajast Tallinnas.

■ Eesti NSV Heliloojate Liidu külalistena viibivad Tallinnas Ungari helilooja **György Ranki** abikaasaga.

■ Teenete eest vabariigi teatrikunsti arendamisel ja seoses kaheksakümne viienda sünnipäevaga autasustas Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidium vabariigi teenelist kunstnikku **Maria-Elisabet (Betty) Kuuskemaad** aukirjaga.

■ Automehhaanik **Nikolai Savenko** Tallinnast võitles Suure Isamaasõja aastail fašistide vastu partisanina Tšehhoslovakkias. Nüüd sõidab ta Tšehhoslovakkiasse külla oma endistele võitluskaaslastele.

■ Külla oma õele Saksa Demokraatlikusse Vabariiki sõidab Tallinna Peapostkontori operaator **Valentine Plaser.**

■ Tallinna külastasid Ameerika Ühendriikide Moskva saatkonna liikmed **Liver, Parker** ja **Smith** ning Prantsuse Vabariigi Moskva saatkonna liige **Berret.**

■ Ringreisile Ukrainasse ja Moldaaviasse sõitis grupp Filharmoonia estraadikunstnikke. Nende hulgas on Eesti NSV teeneline kunstnik **Vladimir Sapožnin,** lauljad **Tamara Kääpa** ja **Veera Potešina,** tantsijad **Helgi** ja **Leo Mõttus, Miralda Kitkas** ning **Riina Pinding,** instrumentaaltrio — **Leo Tauts, Viktor Ruttas** ja **Hillar Eigi** — ning teised, kokku 13 estraadikunstnikku. Esinetakse 18 linnas, kokku 60 kontserdiga.

---

tica» rajajatega, ja ehkki ta hiljem jälle puges EÜS-i tagasi, pani ta siiski oma mõlemad pojad «Vironiasse») või siis mõne väiksema üliõpilasseltsi kandidaate, peaasi — EÜS jäägu ukse taha! (EÜS ei toeta Lattikut.)

Reile on muidugi järjekordselt selge, kes on tema peamine konkurent. Eks ole seesama isand juba varemgi talle palju meelehärmi valmistanud, trügides nii innukalt «presidendi toolile». Sellepärast on Rei hakanud Lattikut mustatama. Rei staap laskiski nüüd lendu järgmise praostihärrat maltreteeriva loo:

Lattik olevat üks saamatu ja iseseisva otsustamisvõimeta mehike. Juba Valga elementaarkoolis käies avaldunud see joon temas äärmise drastilisusega. Olnud nimelt üks viimaseid koolipäevi kevadel. Õpilased mänginud kooliõuel. Jaan aga teinud vallatust ja korrapidaja õpetaja pannud ta karistuseks koolimaja välistrepile seisma. Siis helisenud kell. Õpilased ja õpetajad läinud tundi. Õpetaja, kes Lattiku-poisi trepile «nurka» pani, unustanud loo ja nii seisnud Jaan seal paar tundi. Siis äkki meenunud õpetajale poiss, ta jooksnud trepile ja ehmatanud enese soolasambaks: trepil seisnud üleni paksu halliga karratud «Mäkiste» talu rentniku poeg Jaan, kes õpetajat nähes olevat nagu vabanduseks öelnud: «Härra õpetaja, tuvid lasevad sealt räästa alt mulle kogu aeg kaela, mina ei ole kuskil loata käinud!»

«Eks sa, rumal poiss, astunud ometi sammu kaugemale!» noominud õpetaja poissi.

«Aga õpetaja ei öelnud mulle, mida siis tuleb teha, kui tuvid äkavad pähe,» kaitsnud ennast praegune presidendipretendent ja tõmmanud ise pikalt väljasirutatud kaelega üle huulte ning ninaaluse.

Kui kõneldud Rei-kamba insinuatsioon Lattikuni jõudnud, saanud viimane omakorda krambid.

Paljud väidavad kibestusega, et need kaks «presidenti» on omavahelises võitluses ammugi ausa võitluse pinnalt lahkunud ja kasutavad nüüd vastast lüües ainult *argumentum ad hominem* (räägitakse ainult inimesest, mitte asjast endast). Teised tsiteerivad Villem Reimanit, kes olevat öelnud, et arvustamisel on raske eraldada isikut tema tegudest; et mida ägedam on võitlus, seda armsam see on.

Niisugune on õhkkond ERF-i asutamise eelõhtul...

VALIMISED

Ühel päeval tulidki Stokholmis kokku ERF-i asutava nõukogu liikmed või esindajad.

Kõigepealt tuli valida esimees. Kõik otsisid silmadega «Viljandi praosti» ja «presidendi» kiitsakat kuju. Tõnisson sosistas, et Lattik olevat Rei poolt lansseeritud blamaažist nii löödud, et ei julgegi kohale ilmuda. S. t. puudub «haiguse pärast»!

«Palun esitage kandidaate esimehe kohale,» nõudis koosoleku juhataja.

«Ühest esimehest on vähe. Meil on nii palju ringkondi, et ühest oleks vähe. Valime viis esimeest,» tehti ettepanekuid.

Niimoodi vaieldi ja vaieldi, kuni lõpuks otsustati «ainult» kolm esimeest valida.

EKL-i esindaja teatas, et nendel kandidaati ei ole ja sellepärast toetavad nad prof H Perlitzit. «Perlitz on nahkuri poeg ja õppis Peterburis, ta on kõige neutraalsem inimene meie seast,» põhjendas EKL-i esindaja, spekulant sakalaanus Julius Lill seenior.

A. Varma arvas, et Perlitz polegi nii väga neutraalne, sest ta on ü/s «Põhjala» mees, seega ühe kitsama ringkonna esindaja. «Esimehed peavad olema suurematest organisatsioonidest,» nõudis «Helsingi minister».

Dr. Georg Martinoff väitis jällegi, et Perlitz pole õigupoolest mingisugune ü/s «Põhjala» liige — «ta vahel on küll olnud, kuid mitte alati — täna ta jällegi ei ole».

Perlitzi kandidatuur jäigi üles.

Siis esitas Martinoff «minister» Heinrich Laretei kandidatuuri.

«Juba jälle «Põhjalast»,» karjuti.

Martinoff kaitses: «Laretei on kohalik saadik. Rootslased vihastaksid, kui Laretei jääks välja.»

«See on organiseeritud julmus, millel puudub arukus,» arvas Artur Adson. «Üks esimees olgu meie kirjanike seast!»

Rudolf Penno esitaski nüüd Adsoni ühe esimehe kohale.

«Kuidas siis minuga jääb?» päris nüüd Laretei.

«Või sinuga kohe!» lausus põlastusega August Rei.

Heinrich Mark seadis nüüd Rei üheks esimehe kandidaadiks.

«Egas presidendile ometi nii madal koht kõlba!» viskas keegi.

«Muidugi et ei kõlba,» toetati mitmelt poolt.

Siis võttis «president» ise sõna.

Rei ütles: «Siin tehakse tõsise asja juures nalja. Häbi peaks olema! Mina kui Eesti Vabariigi president...»

«Härra Rei ei mõista nalja,» torkas Otto Pukk vahele.

«...Kui Eesti Vabariigi president (naer) tahan ka elada. («Õige, õige,» hüüdsid Reiga kõrvuti istuvad isandad, kelle seast kõige tuntum kuju oli heledahäälne Eerik Laid.) President on mulle praegu aunimeks — palka ei maksa ju keegi,» kurtis oma raskustest «presidendihärra».

«On esitatud neli härrat esimeeste kohale: prof. Perlitz, «minister» Laretei, kirjanik Adson ja president eksiilis Rei,» deklareeris koosoleku juhataja.

(Järgneb.)

Keres ja Nei esikohal

IIVO NEI SUURMEISTRIKS

Paul Keres

Eesti maletajate PAUL KERESE ja IIVO NEI hiilgevõiduga lõppes Beverwijkis (Holland) rahvusvaheline turniir. Mõlemad saavutasid võrdselt 11,5 punkti ning jagasid esikohta. Kolmandaks tuli ungarlane L. Portisch. Olgu märgitud, et juba 13 vooruga kogus Nei 10 punkti ja ületas poole punktiga rahvusvahelise suurmeistri normi. Nagu märkis FIDE esindaja eksmaailmameister Max Euwe, teeb ta järgmisel Rahvusvahelisel Maleföderatsiooni koosolekul ettepaneku anda I. Neile rahvusvahelise suurmeistri tiitel.

Iivo Nei

SPORT

KORVPALLI SUURPÄEVAD TALLINNAS

Kui lõppes Tartu Ülikooli Spordiklubi ja Tbilisi «Burevestniku» naiskonna kohtumise esimene poolaeg, oli tulemus 27:14 meie vabariigi esinduse eduks. 13-punktiline vahe! Seepärast saatiski tartlaste treener E. Naarits pärast vaheaega väljakule põhiliselt teise koosseisu. Kuid eduseis hakkas kiiresti kahanema. Et päästa olukorda, läksid uuesti mängu TRÜ põhirivistuse mängijad — NSV Liidu koondnaiskonna liige, Euroopa meister V. Lüütsepp, T. Kukk, A. Lindeberg, omaaegseid Nõukogude Liidu paremaid, 1959. a. maailmameistriks tulnud E. Jaanson-Kitsing ning E. Hansumäe. Meie naiste mäng kohe paranes ja kui kõlas kohtunike lõpuvile, oli TRÜ naiskond võitnud kohtumise tulemusega 55:45.

See mäng oligi Tallinnas pühapäeval alanud üleliiduliste A-grupi korvpalli-meistrivõistluste finaalturniiri avapäeva «naelaks».

*

Analoogiline turniir meeskondadele algas aga Kiievis. Seal tõi avavoor tõelise sensatsiooni: Tartu «Kalevi» meeskond alistas mitmekordse NSV Liidu meistri ja Euroopa karikavõitja Riia ASK tulemusega 64:62! Olgu märgitud, et meie kalevlased saabusid Ukraina pealinna otse võistlusreisilt Itaalias, kus peeti neli sõprusmängu. Kõik kohtumised seal lõppesid Eesti korvpallurite võiduga.

Moment Tartu ja Tbilisi naiskonna kohtumiselt. Paremal V. Lüütsepp. G. Vaidla foto

Täna süttib olümpiatuli

A. Antson võistleb Innsbruckis

Nädal aega tagasi Kreekas, iidsel Olümposel süüdatud olümpiatuli toodi 24. jaanuaril erilennukil Viini, kust omakorda viidi 100 000 elanikuga Innsbrucki linna. Siin algavadki täna IX taliolümpiamängud. Taliolümpiast võtab osa ligi 1800 võistlejat 36 riigist.

Kolmandat korda stardivad taliolümpiamängudel ka nõukogude sportlased, kelle seekordsesse esindusse kuulub 74 olümpialast. NSV Liidu delegatsioonis on jäähokimängijad, kiiruisutajad, murdmaasuusatajad, iluuisutajad, kahevõistlejad, mäesuusatajad. Innsbruckis võistleb ka meie vabariigi esindaja — kiiruisutaja **Ants Antson,** kes alles hiljuti tuli Oslos absoluutseks Euroopa meistriks.

Taliolümpiamänge sõitsid jälgima ka Eesti NSV Spordiühingute ja -organisatsioonide Liidu aseesimees K. Silvet, «Spordilehe» erikirjasaatja H. Kask ja Eesti Raadio spordikommentaator G. Hololey.

Läbi Nõukogude Liidu Tokiosse

Üleliiduline aktsiaselts «Inturist» on sõlminud paljude välisriikide turismifirmadega lepingu selle kohta, et nende maade turistid sõidavad Tokio olümpiamängudele läbi Nõukogude Liidu. Juba on vastav kokkulepe olemas Hollandi, Itaalia, Saksa Föderatiivse Vabariigi ja Prantsusmaa turismifirmadega. Kuid selle vastu tunnevad huvi ka teised Lääne firmad.

Turistid saabuvad Moskvasse NSV Liidu, Saksa DV, Itaalia ja Hollandi lennukitel. Paljud turismifirmad on avaldanud soovi, et nende kliendid saaksid kas enne Tokiosse sõitu või pärast tutvuda kaks-kolm päeva Moskvaga.

Moskvast hakkavad turiste Habarovskisse viima 170 reisijale mõeldud lennukid TU-114. Habarovskist viivad erirongid turistid Vaikse ookeani sadamalinna Nahhodkasse. Seal ootavad neid mugavad mootorlaevad, mis on Nõukogude Liidu tellimusel valmistatud viimastel aastatel Saksa Demokraatlikus Vabariigis. Mootorlaev «Grigori Ordžonikidze» hakkab ühendust pidama Nahhodka ja Jokohoma vahel, aga «Turkmeenia», «Vladivostok», «Uritski» ja «Baikal» sõidavad otse Tokiosse. Olümpiamängude ajal muutuvad need laevad hotellideks.

Reis Moskvast Tokiosse kestab üldse kolm ja pool päeva.

Ungari maadlejad Tallinnas

● **Nõukogude Liidus võistlusturneel viibiv Ungari koondmeeskond klassikalises maadluses saabus pühapäeval Tallinna. Esimene maavõistlus Ungari ja Eesti NSV maadlejate vahel peeti esmaspäeval spordihuvilistest täiskiilutud Tallinna Laevastiku Ohvitseride Majas. Võistluse võitis Ungari koondis 4,5:3,5.**

Nädala raamat

Minni Nurme. Metsõunapuu.

Järjekordses luuletuskogus «Metsõunapuu» jätkab Minni Nurme oma senisele loomingule iseloomulikku temaatikat, nagu kodukohalüürika («Kodupaigas», «Läbi metsa», «Kodutunne»), inimese loominguvõime, ta püüdlused ja otsingud («Käed roolidel», «Küpsustunnistus», «Kes ütleb?»), looduspildid («Metsalilled», «Vastu kevadet», «Vihmasahin»), armastus («Skertso moderato», «Rabalaukail», «Nagu põimamata põld», «Sa sõuad»), emarõõmud (Õitsev aed»).

Kogule pealkirja valikuga rõhutab autor nimiluuletuse «Metsõunapuu» sisulist tähtsust. Ta jutustab metsikust viljapuust, mille juured on end kivide vahele kiilunud. Tuisusele talvele järgnenud kevadel puhkeb tuultest rasitud okstel pillav õitelõõm. Aednikku paelub metsõunapuu visadus ja elujõud. Ta mõistab, et just see puu kannab parimaid vilju, kui vaid ta oksi pookida.

Kunstiliselt kujundanud ja illustreerinud E. Põldroos. Trükitud 4000 eks. 72 lk. Hind 24 kop.

*

LUGEJANI JÕUDSID VEEL:

● Rõmulo Gallegos. «Donja Barbara». Romaan. Venetsueela progressiivse kirjaniku teos sarjast «XX sajandi raamat». Tõlkinud ja järelsõna kirjutanud O. Ojamaa. Illustreerinud R. Koik. Trükitud 30 000 eks. 312 lk. Hind 97 kop.

● G. Jurmin. «Millest laulavad saag ja kirves». Lugusid lastele. Tõlkinud H. Mänd. Illustreerinud S. Väljal. Trükitud 20 000 eks. 48 lk. Hind 20 kop.

● «Looduse kalender 1964». Looduseuurijate Seltsi järjekordne piltkalender, mis sisaldab ka üle poolesaja kirjutise. Koostanud I. Kask ja V. Masing. Kaane ja tiitli kujundanud L. Kruusmaa. Trükitud 10 000 eks. 116 lk. Hind 45 kop.

VÕTMEMÕISTATUS

			1	2	3	4	5	6	7	8			
9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36
37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50
51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64
			65	66	67	68	69	70	71	72			

1—5. Eesti NSV kirjanik, jutustuse «Kajakalaid» autor. 6—11. Eesti NSV Riikliku Merelaevanduse päästelaev. 12—15. Eesti NSV lastekirjanik. 16—19. «Estonia» ooperisolist. 20—23. Eesti NSV maalikunstnik. 24—31. Jõgi Siberis. 32—36. Rahaühik. 37—42. Pealinn Põhja-Ameerikas. 43—47. Eesti NSV helilooja. 48—51. Baleriin, Tallinna Koreograafilise Kooli I lennu lõpetajaid. 52—55. Eesti NSV filminäitleja. 56—59. Tõsiasi. 60—64. Eesti NSV pianist, kes võttis osa Ungaris korraldatud Nõukogude Eesti kultuuri päevadest. 65—68. Kaljurahu. 69—72. Võimsusühik.

I. 32 5 43 56 62 8 19 68 39. 4 15 70 26 64 36. 45 2 69 30 60 41 22 24 58, II. 51 3 27 29 59 10. 9 37 28 23 18 34 — 57 14 71 66 33 65 72 31 1. 6 44 68 12 67 7. III. 17 52 46 42 50 20 31 55 40 63 25. 48 53 11 18 13 49 54. 16 57 35 23 47 21 38. IV. 55 61 21 8 63. 65 5 11 9 37 64. 36 48 53 28 19 58 48.

I. Eesti NSV-s leiduv maapõuevara. Linn Poolas. Linn Hollandis, kus toimunud maleturniirist võttis osa P. Keres. II. Eesti NSV TA akadeemik, Soome-Ugri Seltsi auliige. Maailma pikim lennuliin. Tallinna Draamateatri näitleja, kes pühitses hiljuti oma 45 a. lavategevust. III. Eesti NSV kirjaniku V. Saare romaan. Eesti NSV organist. Uuslavastus Tallinna Draamateatris. IV. Eesti skulptor. Uus kino Tallinnas. Põllumajanduslik katsebaas Eesti NSV-s.

VASTUSED «KODUMAAS» NR. 4 ILMUNUD RISTSÕNADELE

P a r e m a l e: 1. Leius. 4. Eevi. 7. Antson. 10. Adamson. 11. Leu. 13. Kross. 14. Salulaht. 15. Urb. 17. Lauter. 19. Faas. 21. Udo. 22. Miskolc. 24. Majdanek.

A l l a: 1. Laats. 2. Endla. 3. Ita. 4. Eno Raud. 5. Enno. 6. Innsbruck. 8. Smuul. 9. Pastell. 12. Elba. 13. Klaus. 15. Ufaa. 16. Ramm. 18. Toon. 20. Si. 22. Ma. 23. Ka.

Kirju kodustelt

HELJU SÄRE

Otsin oma õde Helju Arvi t. Säret. Ta on sündinud 6. mail 1939. a. Viimati elas ta Kilingi-Nõmmel, Savi tn. 13.

Teated õe kohta palun mulle saata aadressil: **Eha Säre,** 28 Roscoe st. Holland, Park. Brisbane, Q. L. D. Australia.

OSKAR TÄHEMETS

Kas teab keegi midagi minu sõjakeerises kadumajäänud pojast Oskar Eduardi p. Tähemetsast? Ta on sündinud 23. oktoobril 1924. a. Viimane teade oli temast 1944. a. juunikuus Vigalast.

Kirjutada palun mulle aadressil: Põlva rajoon, Holvandi sideagentuur.

Emilie Tähemets

VLADIMIR PUUJALG

Vladimir Puujalg on sündinud 1916. a. Kaduma jäi ta viimases sõjas, olles mobiliseeritud Saksa sõjaväkke. Teated poja kohta palun mulle saata aadressil: Saaremaa, Kingissepa, Kalinini tn. 10—6.

Maria Puujalg

LEO KEREM

Minu onupoeg Leo Augusti p. Kerem (sünd. 1923. a.) jäi kaduma viimases sõjas. Palun kõiki neid, kes temast midagi teavad, mulle sellest kirjutada. Minu aadress on: Türi, Suur-Pärnu tn. 6.

Amalie Hermalt

KODUMAA
TALLINN, RAEKOJA PLATS 14
Telefonid: 193-59 ja 132-24
POSTKAST 411

69749 | Väliseestlastega Sidemete Arendamise Komitee ning Välismaaga Sõpruse ja Kultuurisidemete Arendamise Eesti Ühingu väljaanne. Tallinn, Weizenbergi tn. 39. | Toimetaja E. MUSTMETS

Tellimise nr. 685